

Vi Mänskor

56:e upplagan

Pris 40:–

Nr 2/2003

När jag deltar i seminarier och träffar med andra kvinnoorganisationer kommer samtalet ofta in på bristen på pengar. Det ter sig ju olika. Några är upprörda över att de inte kan ha anställda och eget kontor, men för de flesta handlar det om att det kostar att arrangera möten och seminarier. Någon talare som inte kostar något måste letas upp, vilket kan vara nog så svårt. Det känns alltid svårt att säga; vi kan inte betala ut något arvode och inte annat än bidra till resekostnaderna, vid tillfällen då den tänkta talaren har en lång resa inför sitt besök.

Likadant är det när det handlar om förenings- eller förbundstidningar. En tidning som denna "Vi Mänkor" som haft och har ambitionen att vara något annat än en medlemstidning blir så ytterst beroende av frivilliga gratisartiklar. Frilansande skribenter som lever av sitt pennarbete vill gärna skriva, men behöver även sitt arvoden för sin överlevnad, vi kan endast erbjuda en vistelse i Augusta Tonnings vilohemsfonds stuga i Gesunda som ersättning och det erbjudandet går inte att äta. Vi har inte vare sig tidningsstöd eller pengar i övrigt till arvoden. När Vi Mänkors sommarnummer skulle, som huvudtema, ha – Kvinnor och ekonomi – trodde vi att läsarna skulle dränka oss i insändare och artiklar om egna erfarenheter. Själv blir jag arg nästan varje dag över orättvisorna i ekonomin som drabbar kvinnor, lägre pensioner, löner osv.

Senast i Kommunals strejk såg vi huvudsakligen kvinnor som kämpade för högre löner och villkor, och så "bidde resultatet bara en tumme". Men i Kommunals tidning annonserar de privata ockrar utlånarna om tillskott i kassan till semester och behövlig konsumtion, allt under devisen – låna nu, betala sedan. Men

utelämnar avsiktligt att det gäller att betala minst hela nästa året, så tala om dyr semester.

Nästa sak, nu skall det sparas i kommunerna. Ta bort efterrätten på ålderdomshemmen, vilken besparing. Samtidigt hyrs en konsult in som skall hjälpa kommunen att spara ännu mer, vilket oftast i slutändan betyder att de allt färre kvarvarande anställda ska arbeta än mer, och många av de förutvarande arbetskamraterna får ställs sig till den redan stora skaran av arbetslösa.

Bäst jag slutar innan jag får blodstörtning över alla orättvisorna vilka vi var och en för oss själv inte kan påverka.

Till slut något positivt, sommaren är full av upplevelser och händelser som är gratis – blommor, fågelsång och för dem som uppskattar det, solsken.

En trevlig och väderkveckande sommar
tillönskas er av

Maria Sandgren Loa

Vi Män

Nummer 2-2003

Årgång 56

Redaktionens adress:

Vi Män

Linnégatan 21 B

413 04 Göteborg

Tel/fax: 031/14 40 28

e-post: info@svenskakvinnor.nu

Ansvarig utgivare:

Evy Hagman

Layout:

Leila Holmgren/Torsten Sandgren

Omslagsfoto:

"Sara" av Hiroaki Ikeda.

Hiroaki Ikeda är född 1925 i Japan
och arbetar som illustratör. Han har
bl a illustrerat flera böcker.

Prenumeration:

4 nr/år 150 kr

Postgiro: 90 24-1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag, men kan
tyvärr inte betala några arvoden.

Redaktionen förbehåller sig rätten att
redigera och korta ned insänt material.

Nästa nummer utkommer:

Manusstopp:

Tryckeri:

Duvbo Tryckeri AB, Sundbyberg

Innehåll

KVINNORS EKONOMI

Kommunalstrejken	4
<i>Aase Bang</i>	
Här är begäret värt mer än behovet	6
<i>Moa Matthis</i>	
Manipulerandet med basbeloppen	6
<i>Stina Johansson</i>	
EMU innebär mera makt till marknaden och försämringar för kvinnorna	7
<i>Britt-Marie Olander</i>	
Vi måste skapa förståelse för att kvinnors löner måste få öka mer än mäns	8
<i>Intervju med Anders Lindström – Jan-Erik Göransson</i>	
Könsuppdelad statistik synliggör ojämlika löner	10
<i>Intervju med Lena Johansson – Ann Rudberg</i>	
Kvinnors status	11
<i>Ebba-Lisa Nordenfelt</i>	
Historiskt beslut under "största möjliga tystnad"	12
<i>Stina Johansson</i>	
Mytbildningen runt pensionärernas villkor	13
<i>Stina Johansson</i>	

INTERNATIONELLT

Världskvinnomarschens fjärde internationella möte	14
<i>Pia Palmer</i>	
Världskvinnomarschen i Indien – en oåterkallelig rörelse	15
<i>Erni Friholt</i>	
Vanakam	18
<i>R. Konehara berättar för Erni Friholt</i>	

KVINNOÖDEN

Ett annat land	19
<i>Ann Olsson-Gislow</i>	
Känner ni igen det här?	19
<i>DADE</i>	
Fattig	20
<i>Aase Bang</i>	
Om min mors syster	21
<i>Ulla Johansson</i>	

RECENSIONER

Vilka är männen som bestämmer Iraks framtid ?	25
Notiser	25
Dikter	26
Mors dag	26
<i>Julia Ward Howe</i>	

SKV-SIDORNA

Kvinnors ekonomi

KOMMUNALSTREJKEN

av Aase Bang

Kerstin Johnson.

Kommunals strejk är nu inne på sin femte vecka. Soporna har samlats på hög i vår källare, och gatorna är extremt skräpiga. Men annars har inte jag personligen märkt till strejken så mycket, eftersom jag varken har små barn eller gamla släktingar som behöver Kommunals omsorg.

Ingen vet idag hur länge strejken kommer att vara eller hur den slutar. Men folk börjar prata om att kommunalarna som vanligt har varit för snälla. För att inte tredje man skulle drabbas har man gått försiktigt fram. Därför har inte strejken blivit tillräckligt effektiv, säger man. Hade det varit bättre om alla förbundets medlemmar hade tagits ut på samma gång, och på så sätt lamslagit hela samhället?

Kerstin Johnson är undersköterska och sedan 1998 ordförande för de landstingsanställda kommunalarna på sjukhuset i Karlstad och vice ordförande i Kommunal Värmland. Hon är född och uppvuxen i staden, har aldrig gett sig iväg härifrån, bortsett från några år i grannkommunen Hammarö. Kerstin har två barn, Elin är 22 och Martin 18. Elin är med i Ung Vänster, sitter i dess förbundsstyrelse. Martin går i gymnasiet.

– Hur länge har du varit aktiv i facket, Kerstin? frågar jag

– Jag har suttit i styrelsen sedan 1992. Det var min man som övertalade mig att ställa upp, jag hade flera gånger blivit tillfrågad men var lite tveksam till att åta mig uppdraget.

Och nu strejkar ni. Ni vill ha 5,5 procent lönepåslag.

– Vi vill ha 5,5 procent uträknat på kollektivet. Pengarna ska fördelas lokalt, och då ge mest till de lägst avlönade. Det gäller i första hand vårdpersonal, men vi ska inte lämna de andra kvinnoyrkena med låga löner bakom oss. Det gäller mattanter, städpersonal, kökspersonal på sjukhuset bland annat. De som tjänar 14–15.000 kronor efter många år i yrket.

Du skrev en bra artikel i Värmlands Folkblad utifrån könsperspektivet, säger jag. Du anrep bland annat de så kallade feministerna som inte har kommit till ert försvar, som inte offentligt stödjer era krav.

– Jag menar, svarar Kerstin, att detta är en strukturell jämställdhetsfråga. Det är både en köns- och en klassfråga så länge grundläggande, livsvikiga arbeten hålls nere, både vad gäller status och lön. Men strejken gäller inte bara lönerna. Det gäller synen på vår rätt att utvecklas, på hur vi behandlas av våra chefer, på våra möjligheter att påverka. Därför är det svårt att acceptera att de som annars jobbar med jämställdhetsfrågor inte ställer upp för oss. Vi saknar stödet från kvinnor ur andra samhällsklasser, men där tar klassfrågan över.

– De kommunalanställda kvinnorna

står längst ned på samhällsstegen, säger hon, de känner orättvisorna in på kroppen. Ofta är de ensamstående. Hur ska vi med våra långa löner få det när vi blir pensionärer? Måste vi samla burkar för att få pengar till mat? Själv hoppas jag kunna bo ihop med andra ensamstående kvinnor, jag kan inte se något annat sätt att klara mig den dagen jag sitter där med min usla pension.

Kerstin är djupt besviken över socialdemokraterna. I Karlstad sitter de i majoritet tillsammans med vänsterpartiet och miljöpartiet, men de socialdemokratiska politikerna agerar strejk-brytare. De låser upp skolorna. De har beordrat skyddsarbete när det gäller vattning av blommorna i växthusen, men även gett order om generellt skyddsarbete för att hämta sopor och städa skolorna. Skolorna ska städas till normal nivå, säger sossarna, men det är faktiskt så att skyddsarbete bara får utföras om strejken blir hälsovådlig. Nu ska det städas rakt över, utan hänsyn till hur det ser ut på de olika skolorna. Det samma gäller soptipparna.

– Naturligtvis är det i sin ordning med skyddsarbete på vissa åldersdomshem, till exempel, där det finns kanyler och mediciner bland soporna, men nu ska soporna hämtas vid alla restauranter och i alla bostadshus om de har samlats i mer än tre veckor.

– Socialdemokraterna i Karlstads kommun ägnar sig aktivt åt att motarbeta strejkens verkningar. De kan inte längre kallas varken ett arbetarparti eller ett feministiskt parti, trots alla försäkringar under valkampanjen om att lågavlönade kvinnoyrken måste uppvärderas.

– Det är väl så att det sitter djupt rotat hos beslutsfattarna, både politiker och tjänstemän, att det arbete vi utför egentligen är pigarbete.

Men i rättvisans namn var det faktiskt en (s)-ledamot i miljö- och hälso-skyddsnämnden som avgick i protest mot beslutet att beordra skyddsarbete i detta läge*).

– Konflikten är viktig för att väcka svenskarna, fortsätter Kerstin. Vi i

Kommunal har länge accepterat och accepterat, men nu måste vi bjuda motstånd. Jag tror att den här strejken kan betyda en politisk nytändning. Jag har väntat länge på en rörelse som ifrågasätter det som händer, ett bevis på att folk inte längre nöjer sig. Klassklyftorna har ökat, jämställdhetsarbetet har gått bakåt.

Just när det gäller jämställdheten är den här konflikten viktig. Får vi inte upp lönerna, uppvärderas inte vårt arbete, då får vi snart inte personal inom den offentliga sektorn, och det kommer att slå hårt mot kvinnorna. Männen kommer ju inte att stanna hemma för att sköta barn och ta hand om gamla svärmor.

P:S. När strejken plötsligt var över, ringde jag upp Kerstin och frågade vad hon tyckte om resultatet.

– Konflikten och strejken har varit jätteviktig. Avtalet blev inte riktigt vad vi önskade, men trots allt har vi fått upp den lägste nivån på lönerna. Nu gäller det att driva våra krav i de lokala förhandlingarna, så kampen fortsätter.

Det viktiga är att våra frågor har kommit fram i ljuset. Det har blivit tydligt att vi fortfarande lever i ett klassamhälle. Kön och klass avgör vilka löner vi är värda.

Många tycker väl att det blev ett snopligt slut, de trodde för mycket på alla vackra ord från politikerna om att nu var det de lågavlönade kvinnornas tur. Men det visade sig ju vara tomt prat. När löftena skulle infrias, saknades solidariteten. Nu vet vi vad löftena står för.

Och de manliga fackförbundens svek är oförlåtligt. För dem är det viktigaste att behålla löneförsprånget till kvinnorna. Men stödet från allmänheten har varit glädjande. Folk har insett hur viktigt vårt arbete är, hur samhället stannar utan våra insatser.

*1) Sedan intervjun gjordes har Barn- och ungdoms samt gymnasienämnderna i Karlstad upphävt besluten om städning av skolorna. Men då var arbetet delvis redan gjort.

Här är begäret vårt mer än behovet

VÄRLDEN ÄLSKAR DEN som begär och föraktar den som behöver. Och skänker i konsekvens därmed kärlek till den som ger oss vad vi tror att vi vill ha och nonchalans gränsande till förakt för den som ger oss det vi inte kan leva utan. På något annat sätt kan jag inte förstå varför Kommunals strejk så snabbt blivit så osynlig i offentligheten. Och varför man samtidigt gav så mycket utrymme åt en 23-årig kvinna som fick säga att allt var "kul", "kul" och "roligt" i alla medier. Kommunals lågbetalda medlemmar ger oss vad vi behöver medan sådana som Cristina Stenbeck ger – den som kan betala – vad han eller hon begär. I det förra fallet allt ifrån mat i magen till ett lyssnande öra. I det senare dokusåpor, förnedrings teve och pseudojournalistik.

DRASTISKT UTTRYCKT skulle man kunna säga att vi har organiserat vårt samhälle så att människor skulle dö om alla Kommunals medlemmar skulle tas ut i strejk. En dag skulle räcka för att syn-

liggöra de mänskliga behov som vi behandlar som om de vore skamliga hemligheter. Medan ingen jävel skulle dö om Cristina Stenbeck och Sveriges samtliga verkställande direktörer och styrelseproffs stannade hemma från jobbet en dag. Eller ens en vecka. Det arbete de utför mot enorma ersättningar är nämligen inte. nödvändigt för vår överlevnad. Medan till exempel det arbete ett våldbiträde utför för 13000 kronor i månaden håller människor vid liv. Det är egentligen varken logiskt eller rationellt. Men fullt begripligt. Det beror inte bara på att Kommunals medlemmar huvudsakligen är kvinnor som utför arbete som av tradition fallit på kvinnors lott. Kvinnokönet som lågstatus- och låglönefälla är bara en del av förklaringen. Det som får oss skygga inför frågan om vem som tar hand om Lillan och gamla Mormor och för vilken ersättning är den mänskliga svaghet deras arbete blottar. Våra skröpliga kroppar och längtande själar som inga Stenbecker i världen förstår

att rätt vårda. Vi har alla varit små och hjälplösa och vi kommer nästan alla att en gång bli an-tingen gamla eller sjuka och lika hjälplösa. Transportsträckan däremellan gör vi med hjälp av begäret vårt bästa för att glömma att behoven alltid kommer först, och sist.

VÄSTVÄRLDENS BEGÄR är omätliga eftersom det ekonomiska systemet bygger på att man ständigt skapar nya begärsobjekt: snabbare bilar, häftigare mobiltelefoner, rårare dokusåpor. Överfört på global skala är det en mar-drömsvision. Begär till döds. Västvärldens behov är å andra sidan jämförelsevis blygsamma. Men med en åldrande befolkning och en omvärld som inte längre alltid nöjer sig med att dö och lida i tysthet måste man ändå börja diskutera hur man organiserar det mänskliga behovandet på global skala. Det är i det sammanhanget Kommunals strejk hör hemma. Och det är därför det är så tyst.

□

Manipulerandet med basbeloppen

Stina Johansson

Det har gått troll i politikens manipulerande med flera basbelopp för att "mörka" nedräkningen av pensioner. Basbeloppet styr en mängd ersättningar, det skulle garantera värdesäkring över tiden.

Trixandet har medfört att man i dagarna tvingas diskutera en eventuell höjning av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen, utan att man klargör orsaken till att taket sjunkit.

Sedan 1995 och fortfarande beräknas högsta sjuk- och föräldrapenning på det reducerade prisbasbeloppet, i stället för som tidigare det fullt uppräknade. Ansvariga statsråd är Berit Andnor och Hans Karlsson.

År 2003 finns tre olika basbelopp, det reducerade prisbasbeloppet på 38 600 kronor, det så kallade prisbasbeloppet (det är inte förhöjt endast uppräknat med prisökningen) på 39 400 kronor och inkomstbasbeloppet på 40 900 kronor.

Taket för sjuk- och föräldrapenning

är 7,5 reducerade prisbasbelopp och kompensationsgraden 80 procent vilket ger högst 19 300 kronor per månad. Om taket i stället relaterats till inkomstbasbeloppet hade det gett 20 450 kronor per månad, en höjning med 1 150 kronor eller 5,96 procent. Inkomstbasbeloppet används vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och LO-ledningens pensioner.

Anser ansvariga politiker att LO-ledningen överkompenserar sig genom att använda inkomstbasbeloppet vid beräkning av sina pensioner?

Sjukförsäkringsavgiften, den ingår i arbetsgivaravgiften, höjs 2003 med 2,28 procent till 11,08 procent. Då sjukförsäkringsavgiften tas ut på all inkomst av tjänst ställer det osökt vissa laglighets/moraliska frågor:

Kan man ta ut hel avgift för en ersättning som inte utgår till fullo?

Borde avgift endast tas ut för inkomst upp till ersättningstaket eller

borde ersättning utgå med 80 procent av hela inkomstbortfallet, vilket man betalar för?

Genom att drabbade "slår huvudet i taket" 13 800 kronor för tidigt (relaterat till inkomstbasbeloppet), tecknar många privata sjukförsäkringar för att täcka inkomstbortfallet, enskilt eller genom arbetsgivare.

Då försäkringsutfall från 1995 också beräknas på det reducerade prisbasbeloppet i stället för det fullt uppräknade som tidigare, betalar de två gånger för en ersättning, som ändå inte utfaller till fullo.

Varför beräknas taket för sjuk- och föräldrapenning liksom utfallet för privata liv- och sjukförsäkringar från 1995 på det genom den så kallade av-indexeringen reducerade beloppet?

Vad har LO, TCO och SACO hittills gjort för att förbättra missförhållandena för sina medlemmar i denna fråga?

□

EMU innebär mera makt till marknaden och försämringar för kvinnorna

Britt-Marie Olander

EMU-politiken är helt i överensstämmelse med den marknadsliberala ekonomiska politik, som förs i stora delar av världen idag. Dess anhängare vill ge marknaden ännu större utrymme och säkra de trans- och multinationella företagens intressen. Denna ekonomiska politik ökar skillnaden mellan fattig och rik i hela världen och i varje enskilt land. Kvinnor drabbas hårdare än män av denna orättvisa utveckling.

Ett medlemskap i EMU innebär att viktiga beslut om den ekonomiska politiken överförs från enskilda stater till den europeiska centralbanken (ECB), vars övergripande mål är att bekämpa inflationen. Den nyliberala politiken innebär nedskärningar eller frysning av de offentliga utgifterna i EU-länderna med hög arbetslöshet som följd. Som bekant ska ECB styrelse stå oberoende från yttre påtryckningar, utanför vanlig demokratisk kontroll och insyn. Oberoende vad ja-sägarna än påstår skulle ett EMU-inträde innebära minskat inflytande över svensk ekonomi och därmed svårare att bestämma över svensk välfärds-, skatte-, och jämställdhetspolitik. När ja-sägarna säger att utanför EMU förlorar Sverige möjligheter att påverka så handlar det om grundlöst fantiserande. Den enkla sanningen är ju att om syftet är att förlora i inflytande, åsidosätta demokratiska spelregler, då ska man gå med. Om våra svenska riksdagsledamöter inte håller måttet (vilka gör det?) kan de röstas bort i nästa val. Så är inte fallet med ECB-styrelsen, som kan föra vilken vansinnig ekonomisk politik som helst utan att de kan ställas till ansvar.

Den offentliga sektorn

En viktig förutsättning för de framsteg som kvinnor i Sverige uppnått är den solidariska välfärdsstaten med bl a utbyggd barn- och äldreomsorg och socialförsäkringar. Den offentliga sektorn gjorde det möjligt för kvinnor att löna arbete och bli ekonomiskt oberoende.

När pressen mot den offentliga sektorn ökar är det kvinnorna som får ta smällen, deras livs- och arbetsvillkor försämras. Med ett EMU-medlemskap finns det stor risk för att alla de framsteg som kvinnor har uppnått undergrävs och urholkas.

Den svenska solidariska välfärdsmodellen skiljer sig väsentligt från välfärdsmodellen i mellan- och sydeuropeiska länder. Den svenska är skattefinansierad. De andra länderna har ett blandsystem, där en stor del av välfärden betalas med privata försäkringar. De som har mest pengar kan köpa sig en bättre välfärd.

Ett generellt ekonomiskt mål för EU/EMU är skattesänkningar och minskade offentliga utgifter, vilket betyder skattesänkningar för högvärlade och utförsäljningar av gemensam egendom.

Kvinnor får betala för EMU-anpassning

EMU-anpassningen av Sverige har sedan 1990-talet inneburit en ständigt stigande press mot den offentliga sektorn. Vi har sett konsekvenserna: nedskärningar inom äldre- och barnomsorg, större skolklasser, växande köer till sjukvården mm. Försämringen av sjukpenningen ingår i detta mönster. Det är främst kvinnorna som får betala för anpassningen. Priset är högt: arbetslöshet, sämre arbetsmiljöer, sjukskrivning och utslagning. Sedan Sverige gick med i EU har kvinnorna fått se sina löne- och arbetsvillkor försämrats: visstidsanställningar och osäkra projektanställningar blir allt fler. Såväl nedskärningarna inom den offentliga sektorn (kvinnornas viktigaste arbetsmarknad) som försämringarna i arbetsrätten drabbar kvinnorna hårdast.

Skolan, vården och omsorgen håller på att bli en andrahandsarbetsmarknad med stora personalproblem dels pga de höga sjukskrivningstalen, dels de stora rekryteringsproblemen. Effekten av nedskärningarna blir ökad arbetsbelast-

ning för framför allt kvinnor som arbetar inom offentlig sektor. En krympande arbetsmarknad försämrar förutsättningar för ekonomiskt oberoende.

Sargad välfärd på ja-sägarnas minuskonto

Den på sina håll svårt sargade och raserade välfärden måste absolut sättas på ja-sägarnas minuskonto. Inte heller den nuvarande regeringens och dess samarbetspartners går fria, då t ex årets vårbudget kan ses som ett led i den pågående EMU-anpassningen. Om denna politik tillåts fortsätta är det stor risk att hela välfärdssystemet skadas allvarligt och därmed sätts jämställdheten på undantag och vi åker på tidernas backlash.

I EMU-anpassningens spår djupnar klyftorna och könsskillnaderna i vårt land. Med ett ökat bruk av privata försäkringar skapas ännu större ojämlikhet mellan könen, eftersom försäkringarna baseras på lönen. Av dagens underbetalda kvinnor skapas framtidens fattigpensionärer. Trots den betydande EMU-anpassningen av Sverige måste vi ändå säga nej till EMU, för att ett medlemskap gör ont värre. Ett medlemskap innebär att vi inte alls kan bestämma över den ekonomiska politiken. Därmed kan vi inte heller avgöra vilken välfärds- och jämställdhetspolitik vi vill ha.

Den ekonomiska politiken ska garantera människors livsvillkor med ett EMU-medlemskap ställs den utanför demokratisk insyn, kontroll och inflytande. För kvinnor, som ofta står för huvudansvaret för hem och barn, är det helt avgörande att kunna bevara mesta möjliga inflytande över sin egen vardag.

EMU-folkomröstningen i höst är ett vägskäl: ett ja till EMU är också ett ja till en kvinnofientlig politik. Vi säger NEJ med både hjärtat och hjärnan.

□

Vi måste skapa förståelse för att kvinnors löner måste få öka mer än mäns

*Ur SKTF-tidningen nr 5/2003
Intervju med Anders Lindström*

Jan-Erik Göransson

Jämställdhetslagens inriktning är för det första arbetsplatsen, den enskilde arbetsgivaren. Och sen är den en ickediskrimineringslag som först och främst slår fast diskrimineringsförbudet. Och lönediskriminering, när män och kvinnor utför lika eller likvärdigt arbete hos samma arbetsgivare, är sannolikt det lilla problemet på den svenska arbetsmarknaden.

Vad beror löneskillnaderna på?

I huvudsak två saker: Först det som forskarna kallar värdediskriminering, att de kvinnodominerade yrkena, framför allt i offentlig sektor, betalas mindre än likvärdiga arbeten i mansdominerade yrken i privat sektor.

Det kan man säga är den huvudsakliga förklaringen. Till den hör också att vi har en könssegregerad arbetsmarknad, 80 procent av de anställda i kommuner och landsting är kvinnor. Det är därför det får sånt genomslag i statistiken.

Den andra förklaringen är att män blir chefer och får de välbetalda specialistjobben i större utsträckning än kvinnor, män är kraftigt överrepresenterade på högre befattningar. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade på lägre befattningar. Det brukar kallas befattningsdiskriminering och gäller både offentlig och privat sektor.

Vad kan man göra åt saken?

Ska man göra något åt de kvinnodominerade yrkena i offentlig sektor, deras relativa löneläge, så är det en fråga som arbetsmarknadens parter inte fullt ut kan hantera själva. Det krävs att man tillför resurser. Och då är det politikerna som måste göra det. Höja skatter och föra över resurser från privat till offentlig sektor?

Nej, jag tror inte du kan säga till de privatanställda att "vi ska höja er beskattning för att höja offentliga löner". Det tror jag inte är praktiskt genomförbart.

Hur ska det gå till då?

Jag tror att den enda vägen är att se till att skattebaserna växer. Därigenom skapas resurser. Det krävs att vi får mer folk i arbete, ökar sysselsättningsgraden. Om vi kan göra något åt de höga sjuktagen och förtidspensioneringarna, sänka arbetslösheten. Då frigör vi resurser som kan styras politiskt.

Utan att vi behöver höja skatten?

Ja. Går det?

Det är klart att det går. Har vi en gynnsam internationell konjunkturutveckling, en Lönebildning under kontroll och en politisk vilja om att åstadkomma förändringar så går det förstås.

Men det räcker inte med att skapa

resurser. De ska ju fördelas också?

Ja, ska löneskillnaderna mellan offentligt anställda kvinnor och privat anställda män jämnas ut måste det finnas acceptans för det på arbetsmarknaden. Finns inte acceptansen kommer höjda löner i offentlig sektor att väcka kompensationskrav på den privata sidan, och då riskerar vi att höja lönerna för mycket, och då sätter vi igång inflationsspiralen.

Och?

Ja, då riskerar vi i förlängningen att Riksbanken ingriper med högre räntor, eller om vi är med i EMU så slår det mot sysselsättningen i stället, och i båda fallen blir vi alla i det långa loppet fattigare.

Så löneökningarna måste hållas "på god europeisk nivå"?

Ja, vi kan inte, sett över tid, ha högre löneökningar än vad vår produktion och produktivitetsutveckling ger utrymme till och vi lär knappast ha bättre utveckling år efter år än våra viktigaste konkurrentländer.

Vad är löneökningstakt "på god europeisk nivå"?

Omkring 3,5 procent kanske. När det gäller total ökning av arbetskraftskostnader.

Det statistiska lönegapet mellan män och kvinnor på övergripande nationell nivå har varit i stort sett oförändrat i närmare 20 år, men jämställdhetslagen är inge verktyg för att komma tillrätta med det. Det anser Anders Lindström, chef för Medlingsinstitutet.

Vilket betyder?

Att även annat som påverkar arbetskraftskostnaderna ska räknas in.

Som?

Kortare arbetstid, större avsättningar till pensioner, förändringar i sjuklönesystemet och så vidare.

Så egentligen är utrymmet ganska begränsat?

Ja.

Och då kommer det att ta ganska lång tid innan löneskillnaderna mellan män och kvinnor har utjämnats?

Det är klart att ju mindre utrymmet är desto längre tid tar det förstås. Men det finns ingen väg runt detta. Satsar vi för radikalt riskerar vi att få inflation och det blir vi som sagt inte rikare av, tvärtom.

Går det att lagstifta bort löneskillnaderna mellan män och kvinnor?

Nej, det tror jag inte. Inte på övergripande nationell nivå. Där är det fackligt och politiskt arbete som krävs.

Vad kan facken göra?

Det finns säkert en hel del att göra avtalsvägen när det gäller befattningsdiskriminering, rätten till löneökningar för föräldralediga med mera. Facken kan också starkare hävda jämställdhetslagens krav gentemot arbetsgivarna om kartläggning och åtgärder mot osakliga och oönskade löneskillnader.

Men det stora arbetet är att skapa acceptans, respekt, förståelse för att kvinnors löner måste få öka mer än mäns.

Finns den acceptansen i dag?

Nej, det ser jag inte att den gör. Här har facken en stor opinionsbildande uppgift.

Anders Lindström började vid 18 års ålder arbeta som kock i handelsflottan. Sen dess har han varit ombudsman, lärare, personalchef och forskningsledare.

Åren 1982-1995 var han ordförande för Sjöfolksförbundet. Därefter utsågs han till generaldirektör för Sjöfartsverket, ett arbete han behöll fram till 2000 då han blev generaldirektör för nystartade Medlingsinstitutet.

Medlingsinstitutets uppdrag är att medla i arbetstvister och "verka för en väl fungerande lönebildning". Medlingsinstitutet ska också ansvara för den officiella lönestatistiken.

Könsuppdelad statistik synliggör ojämlika löner

Ur SKTF-tidningen nr 5/2003 • Intervju med Lena Johansson

Ann Rudberg

Jämställdhet är en av de viktigaste demokratifrågorna, slår Lena Johansson fast.

Jag ska leverera fakta så att demokratiska beslut kan fattas. Det är faktiskt så simpelt att man genom en könsuppdelad statistik kan synliggöra hur olika mäns och kvinnors villkor är. Olika beslut påverkar män och kvinnor olika.

Lena Johansson tycker fortfarande efter många år att hennes område är intressant, men hon är förvånad över att det händer så lite. Det är spännande när hon får in nya data och ska se om det hänt något nytt. Ofta handlar det bara om tiondelar, eller kanske en procents skillnad. Vanligtvis åt rätt håll, säger hon.

Kvinnorna tjänar alltså bara 82 procent av männens löner, slår hon fast.

Om man gör en "standardvägning", som statistikerna säger (det innebär att man tar hänsyn till privat/offentlig sektor, arbetstid, yrkesval, ålder och utbildningsnivå) tjänar kvinnorna 92 procent av männens löner. Detta är en fiktiv siffra, eftersom förhållandena inte är sådana – svensk arbetsmarknad är mycket könssegregerad.

Trots standardvägningen skiljer alltså lönerna åtta procent. Dessa åtta procent kan inte förklaras med faktorer som vi har tillgång till, säger Lena Johansson.

Samma mönster

Lena Johansson har undersökt lönerna i de tio vanligaste yrkesgrupperna. I nio är kvinnornas snittlöner lägre än männens. Bara i en är de något högre, det gäller grundskollärare, och det handlar om en hundralapp.

Kvinnorna tjänar också i snitt sämre inom yrkesgrupperna. Samma mönster återkommer, oavsett om vi tittar på nationell nivå, bransch, enskilda företag eller myndigheter, mellan yrken och inom yrken. Kvinnorna tjänar oftast i snitt genomgående mindre än männen.

Kvinnorna har dessutom oftast mindre lönespridning inom sina yrkesområden än männen har inom sina.

Lena Johansson tror att jämställdhetslagen så småningom ska kunna hjälpa till att korrigera en del av de ojämställda lönerna.

Jämställdhet är en av de viktigaste demokratifrågorna enligt Lena Johansson.

Arbetsgivarnas skyldighet och ansvar

Arbetsgivarna måste göra en kartläggning och analysera skillnaderna mellan mäns och kvinnors löner vid lika eller likvärdigt arbete samt åtgärda osakliga skillnader. Det är ett stort arbete. När det fullföljts ser vi förhoppningsvis förbättringar i kvinnornas löner.

Men jämställdhetslagen gäller bara enskilda arbetsgivare. Att utjämna skillnader mellan olika arbetsgivare och sektorer är en helt annan sak. Det finns inget instrument för att komma tillrätta med hela samhällets löneskillnader, för att förklara olikheterna i lönerna krävs också att man tittar på mäns och kvinnors hela livscykel. Ungefär lika många kvinnor (1,7 miljoner) och män (1,8 miljoner) är anställda på arbetsmarknaden. Kvinnor och män fördelar sig ungefär lika efter ålder. Kvinnorna utbildar sig längre än männen. Men de utbildar sig på områden med lägre löner.

Kvinnor och män går alltså ut på arbetsmarknaden på relativt lika villkor. Men sedan händer något. Kvinnorna tar jobb i offentliga sektorn, främst inom vård och omsorg. Männen tar jobb i privata sektorn.

Ojämlighetens grunder

En tredjedel av alla kvinnor arbetar deltid, medan knappt tio procent av männen gör det. Båda könen arbetar i genomsnitt åtta

timmar per dygn. Men för kvinnorna är bara halva tiden betald, halva är obetald. För männen är två tredjedelar av tiden betald och en tredjedel obetald. Den grupp på arbetsmarknaden som arbetar allra mest är sammanboende män med små barn. Varför det är så här kan man spekulera över, men det är inte Lena Johanssons jobb som statistiker att göra det.

Jag presenterar siffrorna – så här ser det ut. Genom dem ser man att mäns och kvinnors verkligheter ser olika ut ur ett livscykelperspektiv. Det är mycket viktigt för politiker på alla nivåer att känna till det.

Lena Johansson påminner om vad jämställdhet är. Det innebär att kvinnor och män har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter att:

- ha ett arbete som ger ekonomiskt oberoende
- vårda hem och barn
- delta i politiska, fackliga och andra aktiviteter i samhället.

Tyvärr är jämställdhet fortfarande oftast en punkt för sig, säger Lena Johansson.

Hon hoppas att "gender mainstreaming", det vill säga att jämställdhet ska genomsyra alla beslutsprocesser i hela samhället, från början till slut, skall vara en metod att använda för att komma tillrätta med problemen. Trots all ojämställdhet i det svenska samhället ligger Sverige bra till internationellt sett. Jämställdhetsminister Margareta Winberg brukar säga att Sverige är världsbäst i jämställdhet, men Lena Johansson är mer försiktig och säger att det är svårt att jämföra statistik mellan länder. Men de nordiska länderna är i alla fall bäst i världen, säger hon.

Ett skäl till att Sverige ligger så bra till är att här kan man förena arbetsliv och föräldraskap, tack vare föräldraledigheten och föräldrapenningen. Kvinnor med barn kan förvärvsarbeta.

Lena Johansson är avdelningsdirektör och arbetar med jämställdhetsstatistik på Statistiska Centralbyrån. Hon gör SCBs mest sålda publikation "På tal om kvinnor och män. Lathund för jämställdhet". Den har kommit ut sedan 1984.

Kvinnors status

Ebba-Lisa Nordenfelt

Som vi alla vet är det den vite medelålders mannen med ordnad ekonomi som är normen för oss människor. Han har den högsta statusen och han får den högsta lönen, medan den äldre, fattiga, svarta kvinnan inte har någon lön alls men den lägsta statusen. Däremellan finns många nivåer, men i hela världen placeras kvinnorna lägre än männen utom i enstaka undantagsfall. För att åstadkomma jämställdhet behöver vi kvinnor alltså höja vår status, men en värld som inte velat se kvinnors situation, historia, bragder, musik, litteratur och konst etc. kan inte placera henne rätt i hierarkin.

Dea-föreningen för Kvinnomuseer har tagit fasta just på den låga status som drabbar oss kvinnor. Alla människor har rätt till sin kultur och historia, så även vi kvinnor. Vår förening kräver att museerna, åtminstone i vårt land, visar kvinnors historia och kulturarv likaväl som de visar männens. Vi är medborgare, vi betalar också skatt, vi har rätt till vår del av kulturpengarna. Hälften av de pengar som går till museerna, bör därför gå till att visa vad vi kvinnor kan och har kunnat. Våra barn har rätt att få veta.

Kulturdepartementet, som efter våra påpekanden insett att kvinnors historia ännu inte finns synliggjord, har gett direktiv till museerna att nu också ta in kvinnors kulturarv i sin verksamhet. Men de personer, som arbetar med kulturvården har över lag specialiserat sig på männens del av vårt kulturarv och fyllt museerna med männens verk.

Museerna är redan proppfulla. Hur ska de då rättvist kunna visa båda könen historia på samma yta?

Ska de slänga ut hälften av männens kultur för att få plats med kvinnornas?

Det tror vi inte på och begär inte heller. Däremot vill vi, att ett statligt kvinnohistoriskt museum grundas som utgångspunkt och kompensation för hundra år av misskötsel. Det innebär inte att övriga museerna fritas från sitt ansvar att också visa sin del av kvinnors kulturarv, oftast med lokal anknytning.

- Föreningen har skrivit till samtliga riksdagsledamöter flera gånger, vilket resulterat i ett antal motioner i ärendet.
- Vi har besökt kulturministern ett antal gånger. Med anledning av våra påtryckningar har Kulturdepartementet tillsatt en "Arbetsgrupp för genusperspektiv på museerna".
- Vi har framhållit kvinnors rätt till hälften av kulturmedlen, även retroaktivt, som kompensation för tidigare förlust av kulturarvet.
- Styrelsen har deltagit i en oändlig mängd konferenser, seminarier och debatter.
- Vi har också bevakat Moderna Museet, som i sina samlingar (exkl. skulptur, film, video och foto) endast har 7 % verk av kvinnliga konstnärer – och anmält detta till Riksrevisionsverket.

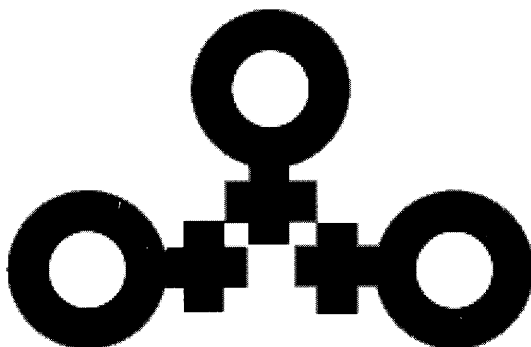
- En höst delade vi ut pamfletter utanför flera museer för att uppmärksamma besökarna på den ojämlika fördelningen mellan mans- resp. kvinnokultur och historia.

- Våra påtryckningar resulterade också i att kulturdepartementet fr.o.m. 1997 i sina regleringsbrev (direktiv) till museerna påpekade att de också måste ta hänsyn till kön, ålder och etnicitet. Museernas återrapportering till Kulturdepartementet har vi analyserat och funnit att många museer inte förstått eller struntat i regleringsbrevens intentioner om jämställdhet.

Dea-föreningen är en sammanslutning av kvinnor som lobbar för vår historia. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden. Vårt mål är att skapa ett statligt kvinnohistoriskt museum i Sverige samt minst ett museum med kvinnoperspektiv i varje landsända. Vi tänker också ta upp frågan i EU. Hela Europa kommer att må väl av att kvinnornas status, och därmed kvinnornas ekonomiska ställning höjs. Vi behöver många kvinnor som tillsammans med oss vill arbeta för detta.

"Oavsett kön, ålder och härkomst har alla rätt att få sitt kulturarv uppmärksammat och erkänt. Människor utan uppmärksammat och erkänt kulturarv och dokumenterad historia står sämre rustade när de ska delta i formandet av samhället och hävda sina krav på lika rättigheter och möjligheter." (Riksantikvarieämbetet)

□

Historiskt beslut under ”största möjliga tystnad”

av Stina Johansson

Pensionsfrågan

Trygghetssystemen för äldre försämrats och kvinnor är den grupp som drabbas hårdast. Ännu en nyhet, som styrker påståendet, är att folkpension och ATP läggs i graven och ombildas till tilläggspension år 2003. Tilläggspensionen är ATP plus folkpension beräknad i 30 delar efter antal ATP-år. Namnet förväntas, tillägg till vad?

Beslutet är fattat av representanter för fempartiöverenskommelsen om det nya pensionssystemet, (s) och fyra borgerliga (m, fp, kd och c). Gruppen har satsat hundratals miljoner av pensionärs pengar på reklam för 450 fonder utan ens en minimigaranti för avkastning. Nyinrättade Premiépensionsmyndigheten belastar också systemet.

Integrerad del

Premiépensionsdelens 2,5 procent framställs som räddningen medan inkomstdelens 16 procent under offentlig förvaltning knappt nämns. Det har medfört att många olyckligtvis tror att det endast är premiépensionen, som kommer att gälla på äldre dagar.

Basbeloppet är en integrerad del i ATP-systemet och genom att manipulera beloppet har gruppen satt systemen ur funktion. De har stängt vägen för rätt uppräknings av pensioner genom att egenmäktigt villkora basbeloppet utan att offentligt motivera och ange konsekvenserna av detta. Då blir den logiska följden, att de också tar sig makten att själva plocka bort arbetarrörelsens främsta trygghetsbegrepp för äldre – folkpension och ATP. Gruppen har gjort det nya systemet så krångligt att det tyvärr blir omöjligt för den enskilde pensionären att kontrollera om man har rätt pension eller inte. De har infört två nya indexuttryck; inkomstindex och följsamhetsindex samt tre olika basbelopp; prisbasbeloppet, förhöjda prisbasbeloppet och inkomstbasbeloppet.

En annan motbjudande nyhet är att från och med år 2002 höjs pensions-

åldern ”bakvägen” detta utan att facken agerar. De som drabbas är främst kvinnor i offentlig sektor med tunga arbeten, många är utslitna och sjukpensionerade före 65 år. Till och med 65:e levnadsåret kommer pensionen för alla att beräknas på prisbasbeloppet (som är reducerat). Födda 1936 och tidigare berörs inte, först drabbas de som är födda 1937, då de fyller 65 år under 2002. Om de går i pension eller redan har gått år 2002, får de en något lägre ATP, som för all framtid kommer att vara lägre jämfört med om de arbetar in på 66:e levnadsåret.

Informationsansvar

Den som fortsätter att arbeta får 0,7 procents ökning av pensionen för varje månad efter 65-års månaden och pensionen förblir högre livet ut, exempelvis ger 12 månader 8,4 procents uppräknings och dessutom beräknas begynnelsepensionens nivå på följsamhetsindex, som förväntas bli högre än prisbasbeloppet. Här har fack och arbetsgivar ett stort informationsansvar, då det

för födda i slutet av ett år bara handlar om någon eller några månaders ”övertid”, men det har ekonomisk betydelse för den anställde livet ut. Då pensionernas värde försämrats under nittioåret är risken stor att åtminstone ensamstående lågavlönade kvinnor tvingas arbeta efter 65-årsåldern för att behålla en skälig ekonomisk standard. Kvinnor, det är dags att vakna och påverka fack och politiker!

Långsiktiga system

Det kan dock finnas vissa problem att införskaffa fakta enligt förre chefen för Riksförsäkringsverket K. G. Schennan. Han skriver i Veteranposten 8/2001: ”Hur blir det då med pensionerna år 2003” Beräkningarna blir inte offentliga förrän i oktober 2002. Det är en händelse som ser ut som en tanke att det blir en månad efter valet”. Långsiktiga trygghetssystem som pensionssystemet skall vara förutsägbara och kontrollerbara, gruppen har medvetet omöjliggjort detta.

Pensionen efter nyår

Den allmänna pensionen (tilläggspension och garantipension) nästa år för några pensionärsgrupper.

	Pensionär utan ATP (enbart garantipension efter årsskiftet)	Kvinnlig pensionär med 2,66 ATP-poäng (medel för kvinnor -01)	Manlig pensionär med 4,69 ATP-poäng (medel för män -01)
Medelpoäng ATP:	0	2,66	4,69
Antal ATP-år (max 30):	40 år*	30 år	30 år
Bruttopension -02:	4 829 kr	8 101 kr	11 969 kr
Bruttopension -03:	7 017 kr	9 114 kr	12 423 kr
varav tilläggspension:	—	8 413 kr	12 423 kr
varav garantipension	7 017 kr	701 kr	—
Nettopension -02 (32%**):	4 829 kr	6 530 kr	8 633 kr
Nettopension -03 (32%**):	5 312 kr	6 853 kr***	8 991 kr
Förändring (procent):	+ 10,0	+ 4,9	+ 4,1

* Bostadsår i Sverige.

** Kommunalskatt.

*** Eventuell tjänstepension eller änkepension reducerar garantipensionen. Men höjt grundavdrag och indexreglering gör ändå att pensionen ökar.

Mytbildningen runt pensionärernas villkor

PENSIONSFRÅGAN. Folkpension och ATP läggs i graven år 2003. Vi får ett icke-kontrollerbart system, framtaget av socialdemokrater och fyra borgerliga partier. Med ett sofistikerat trixande med basbeloppet, har politiker gett sig rätten att godtyckligt styra pensionsutfall och sätta ingångna avtal ur spel.

Ansvarig minister är Berit Ammor, tidigare ordförande i socialförsäkringsutskottet och ansvarig för basbeloppshanteringen. Regeringens samarbetspartner, vänsterpartiet, ansåg sig ha lyckats i pensionsfrågar, enligt Lars Bäckström (v).

Löftet glömdes bort

Glömt var deras vallöfte om återställande av pensionerna till 1992 års nivå, en uppräknings med 10 procent. Han ansåg, att de nu uppfyllt löftet till änkorna om slopandet av inkomstprövningen, de fick hela sex förlorade år, en ren diskriminering!

Bo Könberg (fp) uppger i DN att ett par tusen änkor får sänkta nettopensioner från 2003 med upptill 1 100 kronor i månaden då det särskilda grundavdraget försvinner. Varken riksdagen eller änkorna har informerats om förlusterna. Är det än en gång den "mänskliga faktorn" som styrt samarbetspartiernas taktik i frågan om änkepensionerna?

Falsk beteckning

Folkpension och pensionstillskott skall kallas "garantipension" och beräknas på prisbasbeloppet, reducerat sedan 1995 genom den så kallade avindexeringen. Det finns ett andra prisbasbelopp, som är uppräknat med hela prisförändringen, det har ni gett falsk beteckning "förhöjt prisbasbelopp"! Varför detta finurliga spel på gränsen

till det olagliga? Det beloppet är 2 procent högre än det reducerade, det borde garantipensionen räknas på. "Tilläggs-pensionen" är folkpension och ATP beräknade efter ett följsamhetsindex minus 1,6 procent.

Var denna osäkerhetsfaktor anledning till vänsterpartiets krav i valrörelsen: "Säker pension. Nej till pensioner som varierar med konjunkturen"?

Ett nytt "skattebidrag"?

Låginkomstpensionärer påstås få en rejäl höjning, men det är tyvärr bara på pappret, höjningen är ett bidrag för att pensionen ska beskattas.

Man utgår från en kommunalskatt på 34 kronor och för pensionärer bosatta i Piteå med kommunalskatt på 33 kronor blir det några kronors uppräknings genom detta nya "skattebidrag".

Mytbildning

Ni har drivit mytbildningen att pensioner är de stora vinnarna, okritiskt upprepar media era felaktiga uppgifter. Än mer beklagligt, när en pensionärstidning skriver "Utfallet med det nya systemet blir således betydligt bättre än med det gamla sättet att räkna. Höjningen blir dubbelt så stor". I det gamla systemet med ett icke-manipulerat basbelopp hade höjningen blivit drygt 10 procent, även för låginkomstpensionärer.

I PT (Piteå Tidning) 9 december 2002 fanns en artikel med tabell där det uppgavs, att garantipensionärer får den högsta uppräknings med 10 procent. Är det en skrivning på vänsterpartiets villkor? Jag ska försöka visa det verkliga utfallet.

Pensionsutfall per månad för ogift pensionär utan ATP

År 2002:	
Folkpension	3 032 kronor
Pensionstillskott	1 797 kronor
Engångsersätt	110 kronor
Summa skattefritt	4 939 kronor

Engångsersättningen på 1 320 kronor, 110 kr per månad utbetalas till skattebefriade på ett skattekonto i augusti före valet 2002 (valfläsk?), beloppet finns ej med i PT's tabell.

År 2003:

Garantipension	7 017 kronor
Skatt (33 procent)	1 757 kronor
Nettopension	5 260 kronor

Skatt för Piteå 33 procent i stället för tabellens 32 procent. Förändring: 321 kronor eller + 6,5 procent. Kompensation för prisökningar jämfört med 2002 är 1,84 procent och skall frånräknas, den ger inget mer kvar i börsen. Den påstådda uppräknings på 10 procent har mer än halverats.

Även tabellen "Kvinnliga pensionärer med 2,66 ATP-poäng" och en förändring med +4,9 procent är vilseledande. Det krävs 30 intjänandeår med ATP-poäng för detta. De flesta äldre kvinnor med så låga poäng har kommit ut i yrkeslivet sent, främst till offentlig sektor. Nu ombildas deras folkpension (tidigare lika för alla oberoende av tjänsteår) och deras ATP till tilläggspension och denna minskas med 1/30-del för varje år som återstår till 30 ATP-år.

Feministiska partier

Varför vill samarbetspartierna, som båda säger sig vara feministiska, så ensidigt försäkra de ekonomiska villkoren för kvinnor, främst äldre och änkor? Kommer ni att besluta att försäkringsutfall grundade på basbeloppet åter skall beräknas på rätt belopp, som förhållandet var innan ni drog igång den absurda ordleken 1995?

□

*Världskvinnomarschens fjärde internationella konferens hölls i New Delhi 18 – 22 mars.
Pia Palmer från Fredsrörelsen på Orust och Erni Friholt, SKV deltog som Sveriges delegater.*

Världskvinnomarschens fjärde internationella möte i New Delhi mars 2003

av Pia Palmer

Den sjuttonde mars flög vi mot mörkret. I planets monitorer såg vi Bush och Blair men brydde oss inte om att lyssna. Kanske hade några av oss fortfarande kvar en strimma av hopp att folkrätt, förnuft och sans skulle segra men mörkret tätnade och uppgivenheten också.

Klockan fyra på morgonen snubblade vi in i vårt förbeställda dubbelrum på det muslimska universitetsområdet Jamia Hamdard, och där hittade vi Helena från Portugal, som dock inte tog illa upp utan log och somnade om. Så vi bodde tre stycken på några få kvadratmeter med god grannsamja; inte minst sedan Helena berättat *fadons* fascistiska historia för oss.

I konferensbyggnadens hall möttes vi några timmar senare av den indiska våren illustrerad av musik, dans och påtaglig färgprakt. Vi blev bokstavligt talat prydda i regnbågens alla skiftningar, det färgade pudret yrde över ansikten och kläder. En smått triumferande känsla infann sig över att vi ändå alla hade samlats till möte men med en mörk underton från det allt mer troliga anfaller mot Irak.

Världskvinnomarschen omfattar idag tusentals NGO:s från ca 160 länder, och här på New Delhis muslimska universitetsområde hade ett hundratal kvinnor från 35 länder samlats till det fjärde internationella mötet. USAs och Storbritanniens krigshot präglade sammankomsten från första stund. Några deltagare hade avstått från sin resa i sista minuten, andra hade aldrig ens övervägt att resa och ytterligare deltagare måste i händelse av krigsutbrott återvända hem i förtid. Snart kom frågan om en demonstration mot kriget upp och de indiska värdinnorna tog itu med de praktiska arrangemangen.

Mötet genomfördes professionellt på tre språk men översättnings- och mikrofontekniken bröt genast samman. Det samma gjorde också den utlovade IT-servicen, så det blev ett hårt tryck på vårt hotells enda dator. Men disciplinen bland deltagarna var god, ständig närvaro av alla, ofta ända fram till klockan tio på kvällen. Vid sidan av de formella diskussionerna och alla rapporter från gruppernas verksamhet ägde också informella möten rum under luncher, thepauser och inte minst bland oss smygrökare inom det strängt nikotin- och alkoholförbjudna området. Kontakter som visade sig nog så betydelsefulla som nånsin de officiella.

Samma dag som USA och Storbritannien valde att gå emot den starka antikrigsopinionen och ignorera FN demonstrerade vi framför USAs informationscenter i centrala New Delhi. Ett imponerande polisuppbåd vaktade oss med ett visst intresse, liksom allmänheten mitt i lunchrusningen - och ett stort pressuppbåd. Resultatet fick vi nästa dag med god täckning i de stora tidningarna både på engelska och hindi. Erni Friholt argumenterade framgångsrikt för köpbojkott av amerikanska varor, krav som även framfördes från många andra delar av Indien.

Ett avskedsparty var utlovat till mötets sista kväll. Vi packade in oss i bussar och åkte förväntansfulla in mot stadens centrum. Ganska förbryllade blev vi sedan inmotade i en exklusiv matt - och souveniraffär med K-pistbeväpnad dörrvakt där vi utfodrades med Coca Cola! och chips och sedan fick lyssna till inhyrd orkester och titta på skickliga danserskor, allt under överinseende av milt påträngande försäljare.

Vi europeiska deltagare kände oss lurade och manipulerade, eftersom vi under mötets gång talat om både kommersialism och konsumtionshets som ett hot, medan däremot deltagarna från andra världsdelar inte alls tog illa upp utan glatt handlade. Kulturella och politiska skillnader mellan deltagarna som även tidigare visat sig under mötets gång.

Ja, det fanns självklart olika uppfattningar bl a kring ordval och inriktning, mellan alltför detaljerade skrivningar kontra mer övergripande. De europeiska deltagarna har klara försprång i många avseenden och en svårighet för oss kan vara att ha tillräckligt med tålamod för att vänta in utvecklingen i andra världsdelar. Även om detta möte starkare präglades av viljan till gemensamma överenskommelser än nånsin de tidigare, åtminstone som det kom att beskrivas för mig.

Men varför är ni ensamma här från Skandinavien? var en upprepad fråga som vi inte kunde svara på. För egen del tycker jag att det är en stor utmaning för Världskvinnomarschen att fånga upp kvinnliga/mänskliga krav tvärs igenom traditioner, erfarenheter och kulturer. Det måste gå att formulera rättigheter i en kaotisk värld utan att mångfalden försvinner, eller att några mer erfarna och gynnade grupper/nationer dikterar villkoren. Att alltid framhålla det kvinnliga perspektivet på alla nivåer, lokalt, regionalt, nationellt eller globalt. Därför har World March of Women sin plats bland övriga globala organisationer. Eller som under rubriken löd för det fjärde internationella mötet: **An irreversible movement.**

Fredsrörelsen på Orust □

Världskvinnomarschen i Indien – en oåterkallelig rörelse

av Erni Friholt

Några kvinnor var med för första gången. Tatyana och Natalya från Ryssland till exempel, ända bortifrån Perm vid Ural. De arbetar som rektor respektive engelsklärare och är med i olika kvinnogrupper. De hade blivit inspirerade av Galina från Moskva som deltog vid demonstrationerna i Washington och New York år 2000. Kvinnorna betalade sin resa till Indien själva.

Först kände de sig en aning främmande i det världsvana kvinnohavet, berättar de. De tydde sig till Elmira från Azerbadjan, till Annika från Estland, till Andrea från Serbien/Montenegro och till Dina från Rumänien. Vid det europeiska regionmötet kom de sedan överens om att inom regionen bilda ett litet "östblock" för ömsesidigt stöd.

Detta var det inte minst intressanta vid sidan om de viktiga policybesluten som togs. Hur regioner tydde sig till varandra för att sedan, styrkta, bejaka och konstruktivt arbeta för vår globala gemenskap.

Efter långa diskussioner enades vi om en "Declaration of Values" (en deklaration av gemensamma värderingar) där vi talar om en globalisering av solidariteten och en tro på att "en annan värld" är möjlig och att vi som feminister snarast möjligt måste lägga fram de ekonomiska, politiska, sociala och kulturella alternativ som ska göra denna "andra värld" möjlig.

En arbetsgrupp tillsattes som ska utarbeta ett manifest, ett "Women's global charter for Humanity", liknande FN:s Mänskliga Rättigheter. Gruppen fick ett år på sig och tjugotals med krav och förslag av konferensdeltagarna att beakta och arbeta in i manifestet. Det måste bli ett bra manifest som var och en runtom i världen ska kunna förstå direkt, det ska skilja sig totalt från en kravkatalog, det måste vara absolut anti-imperialistiskt och framhäva den feministiska visionen av en "bra värld". Det måste tydligt framgå att vi vill förändra den ekonomiska makten, det måste utgå från människans grundläggande behov, alla regionala koordineringsgrupper måste kunna säga sitt så att

allt kan inkluderas osv, osv.

Nästa europeiska regionträff blir i slutet av september i Holland. Där ska bli ett stort seminarium förberedas som är tänkt att avhållas i Galizien i maj år 2004.

Den europeiska gruppen syntes mig

och jag anmälde oss till "freds- och konfliktgruppen".

Vi var alla överens om att Världskvinnomarschens prioritet måste ligga på aktioner och på ekonomin och att strukturen ska vara informell och icke-hierarkisk.

Finklädde i väntan på Sverige-besöket. Kvinnor i Sevapriyas kvinnogrupp Arwangel.

vara på alerten, arbetsglad och uppslagsrik.

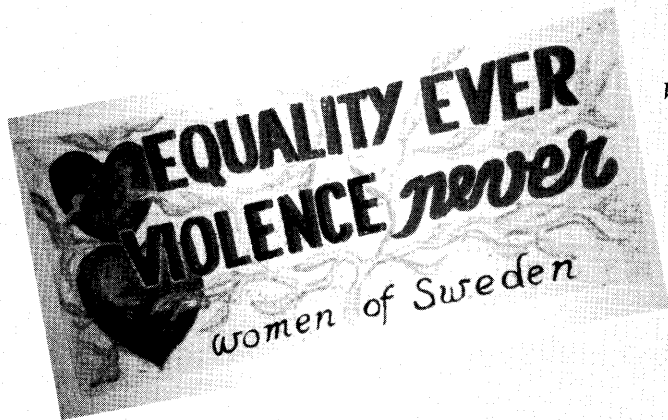
Nästa världskvinnomarsch är planerad till år 2005. Den är tänkt att gå från land till land för att slutligen landa i ett av de fattigaste länderna i världen, antingen i Afrika eller Sydamerika.

Världskvinnomarschen samarbetar också mycket aktivt med World Social Forum där man i Porto Alegre i år ansvarade för en av de största arbetsgrupperna. Inom antiglobaliseringsrörelsen finns förvånansvärt lite utrymme för kvinnorna. Därför är det bra att vi är aktiva inom Social Forum. Nästa möte kommer för övrigt att hållas i Mumbai, Indien 16 – 21 januari år 2004.

Ett stort antal arbetsgrupper tillsattes. Dels regionala, dels ämnesbaserade. Pia

De närvarande indiska kvinnorna var mycket värtaliga och kom med många vettiga synpunkter och förslag. Vi fick veta att den indiska kvinnorörelsen är mycket blandad, men har en gemensam historia som alla åberopar och stöder sig på: kampen för frigörelsen från England.

Globaliseringen anses vara den stora utmaningen idag. Den leder till ännu mer prostitution, till ännu större fattigdom. Och så den snabbt växande nationalismen, grymt praktiserad i delstaten Gujarat. Hinduer mot Muslimer. Vi kvinnor som inte vill låta oss separeras kan inte längre sitta tillsammans ens för att diskutera, fiendligheten är så påtaglig och farlig, vittnade de om. Hur ska vi förhålla oss till det? Och så finns den

Vi hade vårt budskap med oss ...

Rani – i mitten – ordförande i Sevapriya, samråder med Kristina t.v. och Jambu t.h.

Brinda Karot, stark ordförande i den största kvinnoorganisationen, AIDWA, i Indien gör ett flammande uttalande mot kriget "... freden är inte förhandlingsbar ..."

Svåra situationer åskådliggörs med hjälp av gatuteater.

Nyfikna och målmedvetna – barnen i slumområdet Poona Nagar Sevapriyas arbetsfält.

Veena Majumdar, den indiska kvinnorörelsens Grand Old Lady invigningstalade.

Några av delegaterna vid Världskivnomarschens 4:e Internationella konferens i New Delhi 18–22 mars 2003.

stora minoriteten – 20 till 25% - ursprungsbefolkning, som nedlåtande kallas tribal i Indien. Vi är inte ens särskilt kända bland kvinnorörelser. Inte förrän 1994 blev några av oss medlemmar i AIDWA (All India Democratic Women's Association), berättar en kvinna från Nagaland. Och så lider speciellt kvinnor under det snabbt växande konsumtionsraseriet. Det är nästan som en sjukdom. Att bli rik betyder allt. Följderna kan vi se i de horribla kraven på hemgift med därpå följande tragedier med brudbränning och liknande.

När Pia och jag sedan begav oss ut i den indiska kvinnoverkligheten kunde vi snart själva uppleva och bevittna delar av det ovan beskrivna..

Vi for två dagar och nätter med tåger till Sydindien för att besöka våra vänner i Sevapriya (se artikel i Vi människor 3/4 -02). Mottagandet en tidig morgon vid stationen var överväldigande. Alla var där, blomsterkransarna hängdes runt våra halsar, värmen var påtaglig. Också den rent fysiska med 39 grader. Vattenbristen redan då i mars/ april kännbar i slummen där våra vänner bor och arbetar. De hade väntat på oss med kvinnodags-

firandet och förberett ett stort program. Kvinnohusets stora hall fylldes med festklädda kvinnor och barn och för att inget av det sagda skulle gå förlorat hade man installerat högtalare som hördes vida kring. Långa tal, musik, dans, gatuteater, däremellan kaffe och en förväntan på vad de långväga gästerna hade att berätta. Vi kunde knyta an till konferensen i New Delhi – teorin och praktiken möttes. Det som förenar oss blev påtagligt, men också de himmelsvida skillnaderna i förutsättningar. Det är tio år sedan jag var här senast. Kvinnohuset fanns ej då. Min naiva fråga lyder: och alla är väl glada och stolta över att ha er här...? O nej du, säger Rani. Tvärtom anklagar oss många, framförallt män, att vi splittrar familjerna, att kvinnorna inte lyder som förr, att vi uppmanar dem till trots, att deras döttrar blivit lättsinniga... Och de ideligen återkommande utländska besöken, mest från Sverige, leder till vilda rykten om mängder med pengar och annat som säkert måste finnas i Sevapriya-huset.

När vi sedan tittar på kvinnornas gatuteater ute i bostadsområdet inbillar jag mig en massa lömska blickar från åskådarna. Att vara bidragsmottagare är således heller inte så enkelt alltid.

Men vi tacklar det, var inte orolig, tröstar Rani. Det som bekymrar oss mera är samhällsutvecklingen i stort. Den mördande reklamen, den mördande trafiken, drömmen även hos våra ungdomar härute i husrucklen i Poonga Nagar om de snabba pengarna. Alla rycks med i en lånekarusell utan like. När sedan räkningarna ska betalas finns förstås inget. Då hänger våldet i luften, dess mottagare blir kvinnorna och barnen. Det är väl mera det som splittrar familjerna, och gör situationen förtvivlad för många. Vi försöker hjälpa med vår erfarenhet och kunskap, bara ibland med direkt ekonomiskt stöd också.

När vi sedan åker in till stan till Marina Beach till Gandhi statyn för att där, tillsammans med tusentals andra, demonstrera mot kriget i Irak, är vi alla – män, kvinnor och barn, hinduer och muslimer, hög och låg, fattig och rik, lågkastiga och brahminer – en kropp, ett hjärta och en röst: NEJ till kriget, ja till Fred med fredliga medel. För Vi människor i Indien

□

PS Du kan stödja Sevapriyas kvinnohus via Umeå SKV, postgiro 4853429-1

Vanakam

*R. Konehara berättade
för Erni Friholt*

VANAKAM säger hon på tamil. Hej, jag heter R. Konehara. Jag är änka sedan fyra år, har två barn och lever med min far och bror alldeles nära Sevapriya-huset här i Poonga Nagar. Jag är 33 år och vill aldrig mer gifta om mig.

Jag är med i Sevapriyas kvinnogrupp som heter Arvangel. Det betyder medvetenhet och träning. O, jag har lärt mig så mycket redan. Det märkte jag inte minst nyss när vi hade en träningskurs här som regeringen stödde och där ett fyrtiotal kvinnor deltog. Tolv från Sevapriya. Vi fick alla betalt, 40 Rupees om dagen (= 8 kr) och ett diplom. Det är meningen att det ska underlätta för oss att söka arbete eller att "starta eget". Men jag ska säga dig att vi från Sevapriya visste mer, mycket mer än dessa kvinnor som kom utifrån, också de välutbildade. Vi är heller inte blyga längre, utan vågar tala ut. Men inte hjälper det oss att bli rik... Hon skrattar hjärtligt. Vi sa till dem att de är välkomna tillbaka om de vill lära sig mera, men då ska de glömma pengarna...

Hon är kaxig, Konehara. Och det behöver man nog vara i den hårda verklighet hon befinner sig i. Hennes far och bror tycker att hon skämmer ut dem, de vill helst stänga in henne hemma. Hon är ju änka... Hon har inget jobb heller, förstås. Men jag trotsar dem och kommer hit. Sevapriya är min familj nu. Jag vill absolut inte skandalisera min far, jag vill leva ett enkelt och riktigt liv, men jag kan inte bry mig om hans förmaningar längre. Jag har blivit så stark här. Vi kvinnor delar med oss av våra erfarenheter. Total öppenhet är det viktigaste av allt. Erfarenheterna utvecklar mig, mycket mer än utbildning, tror jag.

Det är klart jag har drömmar. Jag skulle vilja bli en stor person, som Moder Teresa till exempel. Men jag är också realistisk, jag har mina barn att tänka på...

□

Konehara, 33, änka med två barn, vet vad hon vill. "Sevapriya är mitt liv, säger hon..

Ann Olsson-Gislow:

Ett annat land

Föreställ dej ett land där kvinnorna begår 80 procent av alla brott. Ett samhälle där livrädda och misshandlade män tar sin tillflykt till "Alla män hus" undan sina våldsamma fruar. Där de prostituerade männen dövar sin ångest och sitt äckel med droger och sprit. Där de utmattade männen arbetar heltid men ändå har huvudansvaret för hem och barn, för familjens fritid, barnens julklappar och hela släktens födelsedagar. Där männen, på grund av kvinnornas ointresse, tvingas ta ut 85 procent av all föräldraledighet. Där så gott som alla styrelseledamöter i de stora företagen och bankerna är kvinnor. Där nästan bara kvinnliga författare och kvinnliga konstnärer kalfatras på landets kultursidor av kvinnliga skribenter.

Om du varit man, vad hade du tagit dej till??

Antagligen hade du gått ihop med andra män. Ni män hade säkerligen samlats i manliga nätverk och protestgrupper. De mest driftiga av er hade antagligen startat folkhögskolor för lågutbildade och utarbetade män och skrivit böcker om bortglömda manliga författare och undanskuffade manliga konstnärer.

De ihärdigaste av er hade skrivit kulturartiklar och blivit refuserade, skrikit slagord och bankats medvetlösa av batonger, ropat ut er vrede och blivit ombedda att inte bete er barnsligt. Ni hade skrivit debattböcker och blivit kallade "politiska korrekta". Ni hade skrivit kampsånger och hånats för era "ryggmärgsreflexer". Ni hade påpekat den kvinnliga dominansen på dagstidningarnas kultursidor och blivit avsnästa som japanska kycklingsorterare.

Ni hade krävt anständig lön för ert arbete inom vård, skola och omsorg. Kvinnorna i styrelserummen hade hänskrattat. Landets kvinnliga regeringschef hade medgivit att visserligen var lönesättningen något orättvist, men manskollektivet i Kommunal måste ge sig till tåls, det var just nu inte rätt läge, kommunernas och landstingens ekonomi tillät inte heller i år några löneökningar.

Kort sagt, ni män hade fått på tafs.

*

Det kan räcka. Vi återvänder nu till månadens juni år 2003. Till gamla vanliga mest-jämställda-landet-i-världen, Sverige. Vilken tur, suckar du, att det där andra landet bara var ett påhitt.

Ja, inte sant.

Vilken himla tur.

DADE

Känner ni igen det här?

Första Maj-tåget har gått för år 2003. Visserligen regnade det i Stockholm, men det kyliga, ovänliga vädret till trots kom många för att få vara med och demonstrera för Demokrati, Jämlikhet och Rättvisa. Alla förstod följderna av ett inträde i EMU. Man protesterade högljudd emot.

På tal om jämlikhet protesterade jag mot en annan orättvisa. En omedveten miss från ett socialdemokratiskt styrd samhälle, eller en medveten miss...?

Jag talar om hemmafruar. Varför man väljer att arbeta hemma har säkerligen många olika grunder, ibland tvingande sådana. Kan man kräva mera acceptans från samhällets sida eller gäller här också janitelagen som på så många andra områden? "Du skall inte tro att Du kan ha det bättre än andra"; om det nu var så mycket bättre? Vi som var hemmafruar hade ju inga arbetskamrater, som var en viktig social tillgång för andra. Idag är det naturligtvis omöjligt att klara sig på en lön, åtminstone för de flesta. Men trots detta tråkiga fenomen finns det idag många kvinnor som får kalla sig "hemmafru". Jag talar om våra nya svenska medborgare som för inte så länge sedan kom från andra länder

till vårt land för att uppleva den rättvisa som Sverige är känd för i världen. Nu skall ju alla någon gång gå i pension, kvinnor som män. Om jag som hemmafru skiljer mig från min partner, eller, om han hittar någon annan, har jag efter alla år som jag har skött barnen och ensam arbetat med hus och hem, inte rätt till en enda ATP-poäng. Med andra ord skall en - med säkerhet lågutbildad - kvinna efter en skilsmässa leva på andras godtyckliga bidrag och tigga sig fram hos myndigheter. Med all sannolikhet kommer hon att leva ett liv i stor fattigdom. Hon har inga pengar för tandvård, kan inte köpa nya kläder, kan inte delta i utbudet av kulturella evenemang, har för det mesta inga pengar kvar sista veckan före pensionsutbetalning, om hon hunnit bli pensionär. Amerika, som Sveriges regering ju alltid haft ett gott öga till, behandlar sina fränskilda hemmafruar på ett socialt och framför allt jämlikt sätt. Där får kvinnan ett ekonomiskt stöd efter en skilsmässa, vilket i jämlikhetens namn är en självklarhet! Men så är fallet inte i Sverige! Har kvinnan i Sverige fortfarande inte samma värde? Man kan ju misstänka det efter alla domstolsbeslut gällande våldtäkter på kvinnor, där mannen får ett straff som inte kommer i närheten av det straff som han har utsatt kvinnan för. Hur många år till måste vi demonstrera för rättvisa för hela befolkningen och även se hemmakvinnans arbete som en lika viktig insats som allt annat yrkesarbete? Hur länge till vill man inbilla oss och andra i världen att vi lever i ett socialt och rättvist system? Enligt lagen skall mannen vara tvungen att betala för kvinnans ATP-poäng i en framtida pensionsutbetalning under den tid paret lever tillsammans. Den lagen finns inte i Sverige. Vem tar upp kampen för det?

□

NOTIS

Visst du att ...

en europeisk ko subventioneras med två dollar om dagen, medan 1,2 miljarder människor lever på mindre än en dollar om dagen?

Källa: Veckobladet, Lund

Fattig

Hon trodde nog inte att hon skulle få ett liv i fattigdom, min mamma. Hon hade alltid fått allt hon pekade på, hade gått på en dyr privatskola. Men när hon var 26 år hade hon fyra barn, var ensam och övergiven, utan inkomster, utan skyddsnät. Annat än fattigvården, som bestämde att hon och barnen måste flytta ut på landet, två mil utanför Oslo, till en billig lägenhet.

"Här kommer jag inte att stanna länge", tänkte hon då hon såg stället, men vi blev kvar där i många år. Vedspis hade vi, och utedass, men lyckligtvis fanns det vatten inne. Två små rum, där sängarna upptog mesta platsen. På vintern hände det att mitt hår frös fast i sovrumsväggen på natten. Och ett litet kök. Mamma fick inte plats vid köksbordet, hennes matplats var på vedlåren, vid diskbänken.

Trots allt hade vi tur att vi kom hit och inte behövde vara den enda fattiga familjen i en snobbig miljö. Här fanns ett par stora bondgårdar, men mest var det småfolk som bodde i bygden. Vägarbetare, lantbruksarbetare, en skomakare och en smed, en busschaufför. Ingen var former än den andra och solidaritet var en självklar sak.

Mamma var nog en främmande fågel, hon rökte och sminkade sig och talade som fint folk, men allt det ändrade sig efter hand, och hon hade en märklig förmåga att snabbt få vänner överallt. I vårt kök samlades folk. Ibland satt det gråtande kvinnor där, ibland var det livliga politiska diskussioner. Alla som ville ha en visa till en 50-årsdag fick hjälp, och behövde någon en tolk när tyskarna blev för närgångna, var det mamma som fick ställa upp.

Ved, det vill säga ris, fick vi samla i en närliggande skogsdunge. Det kunde hända att en bonde kom med ett lass ved, och en gång kom ortens tjuvskytt med kött. Kanske var det grävling, vad vet jag, men det smakade gott.

Annars åt vi välling varje morgon och gröt varje kväll. När kriget kom, blev det potatisgröt. Sill som stektes i fiskleverolja luktade väldigt illa. Hade vi torsk till middag åt mamma huvudet, hon påstod att det var en delikatess. Till påsk slog hon ibland på stort, köpte två ägg hos grannfrun, så vi fick ett halvt ägg var till frukost.

Mamma tog vilket arbete som helst, men det var svårt att hitta något alls på 30-talet. Hon var med under potatisskörden, fick 75 öre i timmen. De andra kvinnorna fick en krona, men de var vana, sa bonden. En sommar gick hon sex kilometer för att arbeta några timmar i en kiosk, och sen var det sex kilometer tillbaka sent på kvällen. En av smedens företagsamma söner startade en liten leksaksfabrik där hon jobbade en tid, men inte förrän hon efter kriget blev kontorist på Skattekontoret i Oslo blev det bättre. Lönen var låg men regelbunden.

Det värsta med att vara fattig var den ständiga förnedringen. Hon bad om hjälp från sin gamla söndagsskolelärare. "Här har du fem kronor. Koka gröt, så varar pengarna längre". Hon frågade prästfrun, där hon hade varit som ett barn i huset, om en attest, ett vittnesmål om att hon var ärlig och pålitlig. "Nej, jag känner dig ju inte så väl", var svaret. En jul fick hon en rekvisition för att kunna köpa mat. Hon ville köpa ett par apelsiner också och lite julgodis, men svaret blev nej. Fattigvården betalade bara för mat.

Konstigt nog tyckte jag inte att vi var fattiga. De riktigt fattiga hade öknamn som Lus-Jan och Fattigstompen, de gick kuvade, med nedslagna ögon, genom skolan.

Mamma och jag.

Oss var det ingen som retade. Vi var för självsäkra. Det var visserligen någon som frågade min bror Sigmund varför han gick med galoscher istället för skor, men Sigmund svarade att det var praktiskt, för han blev inte våt om fötterna. Så var det med det. Jag gick alltid med ärvda kläder. Björn, den minste, fick gå i skolan med mina avlagda klänningar med puffärm, istället för skjorta. Paal sprang barfota i skolornas distriktsmästerskap — och vann.

Trots att vi var så fattiga hade vi alltid troligt tillsammans. Vi skrattade ofta och sjöng mycket. Om mamma låg vaken om nätterna, lät hon inte oss märka något.

Fattiga idag har det besvärligt på andra sätt. De flesta bor säkert bra, i lägenheter med kyl och frys och TV. Men kraven på familjerna är så mycket större. Det lär finnas idrottslärare som skickar hem listor med all utrustning som barnen måste ha till gymnastiken. Och den som inte har rätt kläder i skolan blir mobbad. Dessutom har ensamma mödrar stressiga jobb och långa arbetsdagar.

Det är alltid svårt att vara fattig, även om de yttre omständigheterna är olika i olika tider och olika länder.

Om min mors syster

av Ulla Johansson

Du sitter i gräset bredvid den stora blommande rosenbusken. En så vacker sommarklänning du har. Inte helt tjugotalsmode utan litet mer gammaldags och vidd i kjolen. Halskedja av silver med klockan du fått av din far på fyrtioårsdagen. Ett nätt litet ur att bära kring halsen. Älghunden har lagt sig till ro med huvudet i ditt knä. Sommar i ditt älskade Bäckedal.

Man har berättat om dig. Berättelsefragment som lämnar plats för min fantasi. Det arbete du utförde i torpet kan jag se spåren av ännu. Försöken till moderniseringar under förra seklets första och andra årtionde. Separatorn du lyckades köpa, trädgården som du med egna händer byggde ut med nya plantor och bärbuskar. Nya fruktsorter. Separatorns grädde kärnade ni till smör som såldes på torget i den lilla staden ni bodde grannar med. Liksom ni sålde trädgårdens bär och frukter. Arbetade in små, små slantar med stora mödor.

Trädgårdens blommor berikade med fler plantor och nya sorter. Dina omhuldade doftvioler lever kvar ännu idag. Spridda i rabatternas kanter där jorden är god. Förökar sig och sprider ut ännu efter åttio år. Liksom de frodiga djupröda primula. Liknar gullvivor men är sammetsröda och kronbladen dubbla. En blomma jag aldrig sett i någon handelsträdgårds sortiment. Så var lyckades du finna dem? Tar med plantor till radhusträdgården och de kryper in vid häcken och mår bra.

Alla dina försök till förnyelse av torpet togs inte emot utan motstånd. Kvinnorna i huset diskuterade en dag nya gardiner och du ville ha beige trädgardiner – just då moderna – i stället för de vita ni alltid brukade köpa. Och din mor utbrister argt: - Beiga! Minsann blir de beiga fort nog ändå!

En luttrad kvinna som tvättat många ursprungligen vita gardiner som blivit infärgade av stugans damm och kakelugnarnas sot. Beige!

Sedan skrattade släkt och grannar länge åt mormors snabba kommentar och vassa tunga. - Beige gardiner.

Du ville i början inte alls se på din systers dotter som låg i den lilla spjäl-sängen. Ett syndens barn med ogift mor

och de kristna kvinnorna som var dina väninnor ansåg om detta vad de ansåg. Du mjuknade så småningom och jag fick dockan Rosamunda av dig. Hon bodde i en ask kantad av papperspets och hade rosa klänning och gyllenblont hår. De raka dockbenen hårt stoppade – en tygdocka med porslins huvud.

Du hade så snålt om pengar men ville ge en present. Men jag var flickan som aldrig lekte med dockor. Tog ibland fram Rosamundas presentask och beskådade henne litet försiktigt.

Dina böcker står kvar i boksåpet än idag. Boksåpet som det nu är min tur att sköta om. Även finns där en liten minnesbok där du antecknat dina vänners födelsedagar och deras adresser. Du sände ett kort – en vacker blombild – om du inte hade råd till bättre.

Femtio år när du dog. En så tidig och så onödig död i den förbannade lungsoten. Om några år och efter kriget kom ju streptomycinet och räddningen för tbc-patienterna. Men inte för dig. Det som kunde blivit din livlina kom ett årtionde för sent.

Så fick jag aldrig träffa dig. Aldrig

”på riktigt”. Ett femårsbarn när du försvann ur våra liv och vårt hus. Jag hade så gärna velat tala med dig om de där böckerna, om orgeln och musiken, om din trädgårds blommor. Ville också gärna veta varför du lyssnade på de kristna väninnorna och inte moderniserade dina tankar. Varför du inte tog del i de friare kvinnogruppernas nya tänkesätt.

Jag hade velat veta orsaken till att de moraliserande kunde fånga in dig. Och vilken del av ditt jag som fortfarande var fritt från dem.

Vi skulle haft så mycket att tala om. Jag känner vemod över detta att jag aldrig fick möta dig i ett vuxenliv. Så saknar jag dig. En kvinna i släkten jag ofta, ofta tänker på. Din trädgård och dina blommor är ju omkring mig. Och dina böcker kan jag läsa när jag vill.

Det egendomliga är att jag ändå, i en dimension, minns dig och tror mig förstå vem du var. Det min mor berättat hjälper mig när jag söker i det för-gångna.

Men dockan Rosamunda har försvunnit i torpets rensning och tiden förstör mer ting än dockor.

□

Recensioner

Naomi Klein:

Stängsel och öppningar Rapporter från globaliseringsfrontlinjer

Ordfront

Till skillnad från No Logo som Naomi Klein skrev i avskildhet under fyra års intensivt forskande, så har istället *Stängsel och öppningar* kommit till under två och ett halvt års resande när hon följt antiglobaliseringsrörelsen runt om i världen. När No Logo var under tryckning stoppades världshandelsorganisationens möte i Seattle 1999. Det blev startpunkten för en period när antiglobaliseringsrörelsen, trots att de inte lyckats stoppa några fler möten, ändå har lyckats påverka dagordningen och ändrat medias fokus.

Naomi Klein tar oss med till protesterna mot Världsbankens möte i Washington, till Italien och G8 mötet i Genua, till Social Forum i Porto Alegre. Naomi Klein ger oss en makaber bild av krisens Argentina då hon låter oss möta en kvinna, som fått lämna sjukhuset med slangar hängande ur operationssåret i magen. Läkarna kunde inte slutföra operationen, då resurser saknades. När Internationella Valutafonden ger Argentina direktiv att skära ner utgifterna är sanningen den att en tredjedel av statsbudgeten är räntor och amorteringar på statsskulden. Man får väl nästan utgå från att på den utgiftsposten inte får skäras något.

Stängsel och öppningar består av en serie korta reportage och analyser av en värld där kapitalismen tycks gå in i en allt rårare fas, men öppningarna finns

också. Trots talet om frihandel och öppna gränser har det för de flesta resulterat i motsatsen. Inte för inte är USA:s copyright viktigaste exportvara. Men stängslen kan inte stänga ute allt och i Naomi Kleins bok blir bredden och omfattningen i antiglobaliseringsrörelsen synliggjord.

Kerstin Vinterhed

Kärlek i tjugonde seklet

Bokförlaget Atlas

Gunnar och Alva Myrdal brevväxlingen öppnad för allmänheten sedan tre år tillbaka. Redan har paret Myrdal blivit föremål för böcker och avhandlingar och fler lär komma. Barnens egna berättelser om sin uppväxt har följts bl.a Magareta Lindholms avhandling Alva Myrdal och Elin Wägner och Brita Åkermans bok om Alva: Från storbarnkammare till fredspris. Historikern Yvonne Hirdman arbetar på en bok om makarna Myrdal som ska komma ut senare i år.

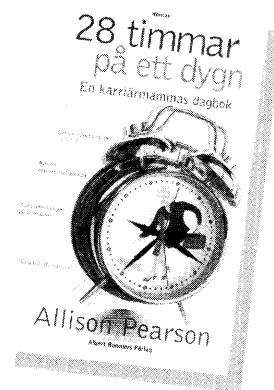
I hög grad präglades de frågor de arbetade med av de olika faserna i deras eget liv. När de själva var unga föräldrar tillkom boken *Kris i befolkningsfrågan* med flera konkreta förslag hur barnfamiljernas liv ska förbättras. Gunnars arbete om segregeringens USA och sitt stora verk om Asien *Asian Drama* väckte internationell uppmärksamhet. Alva som aldrig hade samma betydelse i fredsrörelsen som portalfiguren framför alla andra, Elin Wägner, var svensk chefsdelegat vid nedrustningsförhandlingarna i Genève och fick för sina insatser så småningom motta Nobels fredspris.

Än så länge känns det angeläget att få lägga ytterligare en bok till samlingen. Få har i så hög grad fått personifiera social ingenjörskonst och framväxten av folkhemmet som makarna Myrdal. Deras eget liv var en modell av det moderna äktenskapet och de moderna människorna. Äktenskap, föräldraskap, yrkesarbete – i allt skulle de vara föregångare. I vissa avseenden lyckades

de. Båda kom att ha ett inflytande och ryktbarhet som gick långt utanför Sverige. Den främsta källan för Vinterheds bok är Alva och Gunnars brevväxling och den är imponerande. De skrev till varandra ständigt, långa brev, ofta flera gånger under en enda dag.

Vi kan bara vara tacksamma att det finns ett så rikhaltigt material som det de lämnat efter sig.

Allison Pearson

28 timmar på ett dygn en karriärmammas dagbok

Bonniers

Allison Pearsons bok, nyutkommen i Sverige, lär ha skakat om finansvärlden. Nyligen var författarinnan på Sverigebesök för att lansera den svenska utgåvan. Bokens tillkomst har vissa likheter med den numera kända Bridget Jones. Det började som en återkommande krönika, som blev så populär att författarinnan ombads göra en roman av sin huvudfigur, Kath Redding, tvåbarnsmor och framgångsrik fondförvaltare. Det är kvinnan som försöker vara bra på allt, men får slå knut på sig själv inför alla motstridiga krav. Att arbeta som fondförvaltare innebär återkommande affärsresor på kort varsel och kundbesöken kan vara i New York, lika gärna som någonstans i Europa. Men lika självklart som det anses vara att på några timmars framförhållning ge sig iväg över Atlanten,

lika otänkbart är det att be om ledigt för att närvara vid dotterns julavslutning. Eller att komma för sent med ursäkten att barnvakten inte kommit i tid. 28 timmar på ett dygn har uppmärksammats för sin föga smickrande skildring av vardagen inom finansvärlden. Särskilt fyller den ett behov. Författarinnan Allison Pearson har blivit anlitad som föreläsare på flera av de stora företagen, eftersom de börjar inse att det är ett problem när de inte kan ta till vara på sina kvinnliga medarbetare

Själv höll jag på att ge upp under läsningen av de första kapitlen. Så angriefad är jag inte att jag har lust att ens försöka förstå vad alla engelska varumärken i texten är för något. Skulle detta vara möjligt i en bok översatt från spanska eller arabiska? Men texten blir faktiskt bättre så småningom och sammantaget ger boken en provkarta på vad som händer med kvinnliga pionjärer när de tränger in i en mansdominerad värld.

Johan Tell,

Älskade fritidshus.

Fakta och finurligheter om ett svenskt fenomen.

Bokförlaget DN, 2002

I Sverige lär 47 procent av den vuxna befolkningen ha tillgång till ett fritidshus, enligt Johan Tell. Och de flesta andra drömmer säkert om ett litet rött torp med vita knutar. Vi har tydligen aldrig försonat oss med stadslivet, men vill leva nära naturen, åtminstone under några sommarveckor.

Älskade fritidshus har något att ge alla. Boken är rolig och lättläst, med många oväntade aspekter på fritidshuset, från en historisk översikt (från 1800-talets grosshandlarevillor via 30-talets billiga sportstugor för småfolket, till dagens nostalgivåg) till intressanta fakta och mer eller mindre onödigt men roligt vetande om mulltoan och trädgårdstomtarna, om nollåttor och bygdens folk, om djuren på landet (från spindlar till kossor) och om hur man gör sin egen filbunke. Tell skriver personligt, skarpsinnigt och med självironi, och många roliga bilder och träffande citat förhöjer nöjet med läsningen.

Aa.B.

Stellan Ottosson,

Profeter, kärlek och ond bråd död

Carlsson Bokförlag, 2002

Det är länge sedan svenska folket kände sin bibel. Vi citerar den dagligen när vi använder ord som "räddningsplanke" eller "öga för öga", men att ta sig igenom Det gamla testamentets olika böcker är det nog inte många nu levande som har gjort. Sannolikt heller inte de kristna fundamentalister som hävdar att de har monopol på sanningen, utifrån lösryckte bibelcitat.

Ottosson växte upp i en sträng friligiös miljö (bokens underrubrik är "Gamla Testamentet läst av ett Guds barnbarn") och har gått i närkamp med barndomens många tråkiga timmar i missionshuset och helvetespredikanternas hot om evig eld och pina.

Nu förmedlar han Gamla testamentet till oss, kapitel efter kapitel, med alla olika författare, alla motsägelser och tydliga tidssprång i historierna. Det är mycket intressant. Israels Gud är hämndlysten, orättvis och oförutsägbart. Man kan bara instämma i Eva Mobergs krav om att dessa bloddrypande historier med sina svavelosande lydnadskrav och förbannelser inte borde få vara kvar bland Svenska Kyrkans heliga skrifter. Även om det finns vissa poetiska avsnitt bland dem.

Men som sagt, Ottossons bok är intressant läsning och av stort kulturhistoriskt värde.

Aa.B.

Författare Xinran.

Övers. av Ninni Holmqvist

De goda kvinnorna från Kina. Berättelser ur det fördolda.

Norstedts förlag 2003

Visst framstår Kina som ett fascinerande land; det mångskiftande förflutna, den urgamla och utsökt förfina kulturen. Detta väldiga rike blomstrade för fullt medan vi här i Norden levde under extremt primitiva förhållanden.

Men den historia som vi fått oss serverad har varit männens. Hur tedde sig kvinnornas liv? Man har ju hört ryk-

ten som mord på babyflickor, att det viktigaste av allt är en sons födelse..

Xinran, född 1958 i Peking och sedan 1976 bosatt i England, är i grunden journalist. Under flera år ledde hon ett mycket uppmärksammat radioprogram där hon uppmanade de kvinnliga lyssnarna att kontakta henne och berätta om sig själva. Detta var något nytt i det Kina som så länge tvingats uthärda ordförande Maos hårda regim, där olik-tänkande fängslades och avrättades på löpande band.

Nu brast alla fördämningar och orden forsade fram. Xinran blev ofrivilligt hela nationens egen lilla biktör.

Boken består av en rad kapitel som skildrar kvinnor ur alla samhällsklasser som på olika vis farit illa. Det handlar bl.a. om vanemässig hustrumisshandel, svek, otrohet, fysisk och psykisk tortyr, slavarbete och en utbredd korruption.

En kinesisk man sammanfattar situationen på följande belysande sätt: "Om man inte använder en kvinna, varför be-fatta sig med henne."

Xinran har själv bittra erfarenheter av Maos skräckvälde. Hennes högutbildade föräldrar kastades i fängelse och deras tillgångar konfiskerades. Dottern hamnade i en s.k. reformskola, blev betraktad som ohyra och utsattes för systematisk pennalism.

Följaktligen har författarinnan lätt för att identifiera sig med de offer som här för första gången vågar formulera sig fritt.

Xinran blir ofta upprörd och förtvivlad men hennes redogörelser för alla övergrepp är objektiva och mycket väl-skrivna. Läs den här boken! Den öppnar dörren till en hittills förbisedd verklighet som vi inte har moralisk rätt att blunda inför.

Maj Persson

Anna-Lena Bager

Längtan är en trofast hund.

Gondolin 2003

*Längtan är en trofast hund
Sover med ett öga öppet
Har spetsade öron
och svansen redo att vifta
Längtan är en trofast hund
Bor mellan hopp och förtvivlan*

Denna dikt inleder Anna-Lena Bagers andra lyriksamling efter debuten 1999. Här finns ett av bokens återkommande teman – längtan. Andra dikter skildrar

saknaden efter en död mor och en älskad man.

Poeten går runt i sin trädgård, tänker igenom sitt liv och summerar såväl gott som ont. Detta sker helt utan bitterhet och självömkan. Visst blir det stundom vemodigt men glädjen glimtar ofta till på ett lika oväntat som trösterikt sätt.

En svit som särskilt berör skildrar poetens sjukhusvistelser för tumörbehandling. Där kan nog många som drabbats av en allvarlig sjukdom känna igen sig. Patienten är helt utlämnad till främmande människor, beroende av deras omsorger och kunskap.

Det är tydligt att Bager framför allt upplever naturen som en läkande kraft. Hon skriver en fin naturlyrik som – närmast panteistiskt – återspeglar de egna sinnesstämmningarna. Inte ens natten i den mörka skogen känns hotfull. Det finns en okänd värme som skyddar och befriar.

Maj Persson

Gunilla Thorgren

Grupp 8 & jag

Norstedts

1969 bildades Grupp 8 som skulle bli den mest tongivande och opinionsbildande rösten för den nya kvinnorörelsen. Gunilla Thorgren tillhörde den lilla skara som bildade Grupp 8, en grupp huvudsakligen bestående av akademiker, och efter den tidens mått långt till vänster på den politiska skalan. Gunilla, var som journalist inom Bonniers veckopress, ensamstående mor med arbetarbakgrund en udda figur.

Hennes eget liv präglas i hög grad av det kamratskap som växer fram och av den politiska praktiken som i hög grad blir personlig. Det personliga är politiskt var ju ett av slagorden och det privata livet levdes i kollektiv med gemensam ideologi.

Grupp 8 & jag är ett tidsdokument, där vi får följa Grupp 8:s kampanjer, tidens avgörande debattinlägg och skrifter.

Gunillas eget liv skildras på ett mycket allmänt plan. Kan förstå att det är svårt att bli personlig när flygblad och programförklaringar redovisas i extenso. Det är inte så mycket Gunilla Thorgren, som det är Grupp 8 och samtiden. Det gör kanske inte så mycket, för det är intressant att följa hur Grupp 8 lyckades sätta kvinnofrågan på dagordningen, och det är ingen nackdel att det skildras ur Gunilla Thorgrens perspektiv.

Heliga Birgitta
i urval av Ebba Witt-Brattström

”I dig blev den store Guden en liten pilt”

Norstedts

700-årsjubileet över Heliga Birgitta har väl inte undgått någon, men hur många känner närmare till hennes uppenbarelser? Ebba Witt-Brattström har i ett långt förord satt Birgitta i ett sammanhang där hennes roll framförallt är att lyfta fram det kvinnliga i religionen. Sedan får texterna tala för sig själva. De består av ett urval ur samtliga hennes dryga sexhundra uppenbarelser som finns samlade i åtta böcker.

Själv tycker jag det är en fördel att få läsa Birgittas egna ord. Texterna ger också en bild av livet i det medeltida Europa långt innan visakort, flyg och telefon. Pengar från alla Birgittas gods kommer bara sporadiskt från Sverige till Rom där hon uppehöll sig under många år. Birgitta lånar och ansätts av sina fordringsägare. Hon ber till Gud och pengar kommer från Sverige.

Men Birgitta står för en fokusförskjutning i kyrkan. Påven har flyttat från Rom till Avignon där han lever ett gudlöst liv. Kyrkan har reducerats till ett ”räck mig handen och ge mig vad du har”. Birgitta för fram det kvinnliga och det medmänskliga med övertygelsen att världen ”där den förröts av manlighet skulle kunna räddas genom mod-erlighet”. Fredsforskaren Johan Galtung har talat om det rent patriarkaliska i protestantismen; där har Jungfru Maria reducerats till en betydelselös figur och kvar finns bara tre manliga gudar, Fadern, Sonen och den helige ande. Inom katolicismen har däremot Maria haft en plats och under en tid var

Mariakulten så omfattande att kyrkan försökte komma till rätta med den. Birgitta gör dessutom ett strategiskt drag när hon istället för att tala om Maria som brud, betonar hennes roll som mor. Mor-barn förhållandet ger kvinnan en bättre ställning än i förhållandet brud-brudgum där underordnandet är givet. Ebba Witt Brattström talar om att det Birgitta åstadkommer är inte att feminisera det gudomliga utan att gudomliggöra det feminina.

Ulla Isaksson
Erik Hjalmar Linder

Elin Wägner en biografi

Bonniers

Det är över femtio år sedan Elin Wägner gick bort. Ändå vill jag gärna se det som ett tidens tecken när Ulla Isakssons och Erik Hjalmar Linders biografi över henne nu ges ut på nytt. Biografin över Elin Wägner kom ut i två delar 1977 och 1980. Nyutgåvan är däremot samlad i ett band.

Arbetet med Wägnerbiografin påbörjades av Barbro Alving, nära vän till Elin Wägner. Det var Barbro Alving som intervjuade släktingar, som ordnade fram brevkopior, och gjorde förtecknar över boksamlingarna och Elins aktiviteter under åren. När Barbro Alving var för sjuk för att fullfölja arbetet var det istället Ulla Isaksson och Erik Hjalmar Linder som övertog arbetet med att sammanställa Wägnerbiografin. Det tog dem sju år.

Själv hade jag precis kommit över Elin Wägners bok Väckarklocka på en biblioteksutgallring, därför känns det extra angeläget att nyutgåvan över hennes liv kommer just nu. Elin Wägner är fortfarande aktuell och kanske som det står på nyutgåvans baksida aktuella än någonsin. Jag tycker framförallt Elin Wägners arbete som fredssaktivist är viktigt att påminnas om. Särskilt nu i en tid när Sverige är på väg att inordnas i större säkerhetsblock och rollen som oberoende kritiker verkar bortglömd. Det vi med stolthet minns som Sveriges aktiva neutralitetspolitik var i hög grad något som vuxit fram tack vare ett envist arbete från fredsrörelsen och då framförallt den kvinnliga fredsrörelsen. Och det har vi i hög grad Elin Wägner att tacka för.

Vilka är männen som bestämmer Iraks framtid?

Vilka är de 32 ledande amerikaner som styr Irak idag? Jan Öberg, TTF-direktören som vi tidigare har tryckt artiklar av i Vi Män-skor, har analyserat den nya administrationen i landet.

Det påstås at amerikanerna ska skapa demokrati och frihet i Irak, säger Jan Öberg. Men när man undersöker vad slags människor det är som har fått denna uppgiften, misstänker man att det är ren propaganda. Ledarna är ett helt igenom ideologiserat gäng med mer eller mindre obehaglig bakgrund. De är helt irrelevanta för Irak och rapporterar enbart till Bush och Rumsfeld, inte till någon internationell organisation.

– Det är nu som medierna borde finnas i Irak och övervaka hur landet koloniserar. Den skada som nu tillförs Irak kan på sikt visa sig bli mycket värre än den fysiska förstörelsen under kriget.

– Många medier har okritiskt visat upp 55 "onda" irakier på amerikanska spelkort och använt ord som "Dr. Bakterie" och "Fru Mjältbrand" om irakiska forskare, utan att lägga fram det minsta bevis för deras andel i produktionen av massförstörelsevapen.

Borde de inte ha grävt lite djupare i de fakta som finns om det nya auktoritära styret i Bagdad - om de är fria medier? Borde inte något forskningsin-

stitut ha gjort denna analysen, som vi har gjort - om de bedriver fri forskning?

– USA kunde knappast ha valt en grupp ledare för Irak som uttrycker större förakt för det irakiska folkets behov och förhoppningar om frihet och demokrati än dessa. Det är på tiden att världen vaknar, slutar Jan Öberg.

Först och främst är det militärer, högerrepublikaner, Israel-lobby, Rumsfeld-, Perle- och Wolfowitz-folk, centralt placerade i kriget mot terrorn och *Homeland Defence*, CIA, förespråkare för Stjärnornas krig, höga försvarspolitiker, Kissinger-vänner med rötter i det militärindustriella komplexet, medarbetare i militära "konsult"verksamheter, advokater utan känsla för mänskliga rättigheter, medarbetare i de mest reaktionära "think tanks" - och naturligtvis människor med lång erfarenhet från oljeindustrin. Och så kan man fortsätta.

Bara en handfull har någon erfarenhet av återuppbyggande efter krig, av konfliktlösning, försoning, ekonomisk utveckling eller utbildningsfrågor. Bara en eller två har någonsin besökt Irak. Inte en enda av de erfarna och seriösa FN-medarbetarna, som tidigare har arbetat i Irak, är med bland dessa ledare.

Den som vill läsa hela analysen kan gå till http://www.transnational.org/press-inf/2003/pf183_AmericansInIraq-Part1.html

Demokratiöverskottet,
demoraliserar,
samfundsgemenskapen,
värdekonserveratismens grundvalar.

Jämlikhetsraseriets kravmaskiner,
har attitydproblem,
saknar respektavstånd.

De bidragssmarta,
långtidssjuka,
snyltar,
tär,
fuskar,
saknar förändringsbenägenhet.

Kraftfulla finansiella muskler,
tar ledarskap,
när lönsamhet,
sanerar statens finanser,
vinner marknadsandelar,
utan gränser,
stoppa löneepedemin,
skär neråt.

Offentligt tärande sektorn,
slimmas,
just in time,
avknoppas,
upphandlas,
konkurrensutsätts,
på privat arena.

Arbetskraftsinvandarna,
kostnadsbesparar,
dämpa lönespiralen,
skenande lönekostnader,
galopperande inflation,
görs anställningsbara,
ökar sysselsättningen,
i sektorn som tär,
med kostnadsproblem,
löneutbildningen dämpas,
kontrolleras.

Signaler skickas ut,
av ordebattörer,
med problemformuleringsföreträdare,
skolade i ordfabrik,
klart kundfokus,
med argumentationsteori,
åtgärddar för vidmakthållande.

Åsiktskonsumenterna insuper,
i upplevelseindustrin,
mediala flödet,
i gränslös marknad,
vidgar sina sinnen,
känner respektavstånd.

Några landar mjukt,
med stöd fallskärm,
bara för att de är värda det,
värnas om,
färdas väl,
i välfärden.

Har sexpåfyllnadsbehov
bara för att de är värda det,
cash flow,
just in time.

Notiser

I förra numret föll en väsentlig del bort, nämligen e-post adressen.

Vi rättar till det nu, här är den:

amarlena@online.no

och vår hemsida hem.passagen.se/emmaochfolket

HEJ!

Jag spelar i ett band som heter Emma och folket. Vi söker spelningar till i vår och sommar, så därför tänkte jag tipsa er!

Vi spelar rock/pop med feministiska texter och mycket skratt.

Kanske det mest karaktäristiska med oss är att vi bryter med vanliga fördomar om hur rockband ska vara, eftersom vi är tjejer som vågar spela och inte är särskilt självhögstidliga. Det går att höra oss och läsa våra texter på: hem.passagen.se/emma och folket.

Vi spelar gärna gratis mot reseersättning (bor i Motala). Hör av er om ni behöver ett band någon gång!

Marlene D

Första försöket

Vägen till ärlighet är enkelriktad
Ett brev som inte gick att eftersända
med alla världens livsfilosofier ihopflätade
i varandra och alla svar numrerade längst bak
Sekunden hon

öppnade

försvann all rädsla
och liksom hela den här skandalsupande världen
halsade hon in utropstecken efter utropstecken
Skulle du också vilja ge en kudde till någon som sover
hårt om nätterna?
Imorgon köpte hon vattenlösliga kalligrafipennor
hängde ut pappersblad efter pappersblad fullklottrade med
problem
och allt löste sig
- i regnet

Sista viskningen

De ser henne först efter den avgörande handuppräckningen.
Hon fingrar fundersamt på internationellt accepterade
begrepp och viktiga namnskyltar
Scenen är stulen i hennes namn.

- Jag har läst tystnadens ordbok. Den är lång.

* Paus *

- Någonstans mellan åskmoln och regnbågar
är vi ju ändå tillgivna spöken
rädda för att skrämma liv i onda andar
rädda för att bli gamla
men mest av allt rädda för den ilska vi är berättigade att
utöva i handlingar. Eller hur?

* Paus *

Alla lyssnar spánt på den dånande tystnad som uppstår
när en bomb faller över tills nu ännu
oskrivna människoöden.
Slutna ögon, lugn klar röst
bryter, väcker ur
minnen de har fastnat för
tankar de har fastnat för
ord som de har fastnat för
- Jag tänker aldrig sluta att försöka rädda hela världen.
För mig finns det inget annat alternativ.

MORS DAG

Till en början var inte Mors Dag ett kommersiellt jippo, utan en dag för fred, på initiativ av kvinnor som hade förlorat sina söner i amerikanska inbördeskriget (1861-65). Nu har fredsrörelsen *Code Pink* återtagit dagen som en fredsdag. I Los Angeles samlades 1000 kvinnor (och några män) för att med sina kroppar återskapa en av Picassos teckningar som underlag för ett flygfoto. I flera andra städer i USA hölls det också manifestationer för fred på Mors Dag.

Upprop på Mors Dag 1870

Så res er, kvinnor, denna dag!

...

Säg med bestämdhet:

"Våra män skall inte komma till oss
för att få ömhet och uppmuntran
medan de fortfarande stinker av
bröders blod.
Våra söner skall inte tas ifrån oss

för att glömma allt vad vi lärde dem
om medkänsla, barmhärtighet och
tålmod.

Vi, kvinnor i ett land,
känner alltför varmt för kvinnor i ett
annat land,
för att tillåta att våra söner tränas i att
dräpa deras."

En röst från en förödd jord stiger mot
himlen,
den ropar som vi "Avrusta! Avrusta!
Mördarsvärdet är inte rättvisans
vågskål".

Blod torkar inte bort vår vanära,
våld ger inte rätt till stöld.

Så som män ofta har fått lämna plog
och städ
när kriget kallade,
låt kvinnor nu lämna sina hem för en
dag
för att delta i allvarliga överläggningar.
Låt dem mötas. Först sörjer de och

minns sina döda.

Sen skall de högtidligt rådslå med
varandra
om hur den stora mänskliga familjen
skall kunna leva i fred.

...

I mänsklighetens namn, och kvinn-
lighetens, kräver jag
att en allmän kvinnokongress, utan
hänsyn till nationalitet,
skall beslutas om och utan dröjsmål
skall samlas på en plats som anses
passande för ändamålet
för att främja frändskap mellan olika
nationer
och vänskapliga lösningar av interna-
tionella frågor
i det stora och allmänna önskemålet
om fred.

Julia Ward Howe

Översatt av Aase Bang.
Något förkortat.

SKV på kvinnornas sida i EMU-folkomröstningen

Det är oerhört viktigt att jämställdhetsfrågorna och EMU inte försvinner från valrörelsen i höst (jfr senaste allmänna valet). För att frågor om EMU och kvinnorna inte ska försvinna bland allt räknemisseri måste vi i SKV jobba för att jämställdhetsperspektivet får en framskjuten plats i valrörelsen. För att genomföra en bra valrörelse ansökte vi SKV-Göteborg om en större summa från de av riksdagen anslagna medlen, men fick bara 25 000 kr. Naturligtvis är den njugga behandlingen av vår ansökan ett avbräck i våra planer, men vi har inte tänkt kasta yxan i sjön för det. Vi får helt enkelt lägga om planerna och dra ned på ambitionerna. Till 1 maj gjorde vi ett speciellt EMU-flygblad om EMU och kvinnorna, som delades ut på Järntorget, där vi dessutom sålde kaffe/mackor, knappar och Vi Mänskor mm.

Nämnas kan att varken euro eller dollar godkändes som betalningsmedlen. Vår målsättning är att efter ork

och förmåga organisera så många nej-kvinnor av olika nationaliteter som möjligt med det uttalade syftet att öka kvinnors deltagande i nej-valrörelsen. Vi har också för avsikt att bygga upp ett nätverk: Kvinnor mot EMU. Vi har dessutom tänkt snabbtutbilda kvinnor till nej-informatörer (ge oss 30 minuter.), framställa en argumentsamling med inriktning på EMU, välfärden och kvinnorna. I övrigt hänvisar vi till Nej till EMUs material.

I slutet av augusti ska vi arrangera en debatt om jämställdhet och EMU mellan kända kvinnliga nej/ja-företrädare. Gudrun Schyman är kontaktad och har preliminärt tackat ja, men i skrivande stund är det problem med en värdig jägsägare. För vissa är det tydligen väldigt svårt att säga ja. Vad gäller EU/EMU-frågan har SKV Göteborg ett mångårigt engagemang på nej-sidan, vilket framgår av t ex Vi Mänskor nr 4 1972. På den tiden hette det EEC, en rutten och kvinnofiendtlig konstruktion, som

senare skulle följas av EG/EU. SKV-Göteborg har aktivt arbetat i organisationer såsom Kvinnor i Norden mot EU, Kvinnor för ett annat Europa, Nej till EU/EMU, på nej-sidan i folkomröstningen om EU-medlemskap 1994, i Nätverket Göteborg 2001 och Göteborgsaktionen 2001 i anslutning till toppmötet i Göteborg.

Vi är också med i Nätverket mot EMU inför folkomröstningen. I handlingsprogrammet framgår klart och tydligt att SKV verkar för ett utträde ur EU. Det sistnämnda känns ju extra bra när somliga alltmer börjar sväva på målet. Hos SKV-Göteborg finns det mycket att göra för den som vill och kan, hör av dig till oss. Tveka inte – SKV behöver dig och du behöver SKV! Om du har e-postadress till oss och du får kontinuerlig information!

Kvinnligt nätverk mot EMU finns även på andra orter, bl a i Karlstad. Ring 054-18 99 61 för närmare information. E-post info@svenskakvinnor.nu

DU behövs i kampen mot EMU!

Är du sur och förbannad över EMU-anpassningen av Sverige?

Blir du arg och upprörd över könsorättvisorna och de ständiga försämringarna i samhället?

Inget blir bättre av att sitta hemma vid köksbordet och gråta!

Om vi ska kunna stoppa att Sverige blir medlem i EMU den 14 september måste vi bli fler! **Då behövs kvinnor som du! Kom med kampen mot EMU!**

Om du vill jobba aktivt inför folkomröstningen om EMU så träffas vi i SKV:s lokal i Viktoriahuset, Linnégatan 21. Det går också bra att ringa och meddela sitt intresse!

Karlshamnsavdelningen av SKV har haft sitt 50-åriga årsmöte

5 stycken som var med om bildandet var med nu också.

De senaste 30 åren har de haft en ty-
nande verksamhet, men följer med vad
som händer i landet,
och protesterar vid behov. De har alltid
5 protokollförda möten plus en utflykt
varje år.

Några medlemmar faller ifrån men
någon ny kommer istället. De flesta
medlemmarna prenumererar på Vi
Mänkor. Sonia Karlsson har varit ord-
förande i över 30 år.

1978

Förutom att fira 8 mars även detta år, så
hade de en insamling till Chiles barn.

1981

De tog initiativ till att Blekinges kvin-
nor mellan 40 – 64 år, skulle få gratis
mammografiundersökning, vilket
senare kom till stånd.

– De protesterade mot USAs beslut att
tillverka neutronbomben.

– De demonstrerade med kravet Nor-
den en kärnvapenfri zon

– De demonstrerade mot alla arbets-
platsförsvinnande i Olofström.

1983

Hade de studier om jämställdhet, sålde
Vi Mänkor och debatterade dessa äm-
nen i radion.

1984

skickades insamlade pengar till Viet-
nam, El Salvador och Nicaraguas barn.

1990

Gjordes ett uttalande med krav på 6-
timmars arbetsdag, att vi skulle avveck-
la JAS-projektet, insamling till Tjer-
nobyls och Chiles barn.

1991

Detta år blev det stora förändringar i
världen med Sovjetunionens upplös-
ning, krig i Jugoslavien och Borgeligt
styre i Sverige. Men i Karlshamn fort-
satte kvinnorna att kämpa för fred och
solidaritet, jämlikhet och för barn och
ungdomars rätt till en tryggare värld.

1992

sände avdelningen protestbrev till
regeringen mot planerna att införa tre
karensdagar i sjukförsäkringen.

Och mot att de ville frånta oss rätten
till delpension, försäkra barn och äl-
dreomsorgen, och höja medicinpriset.
Staten ville också mot försäljningen av
statliga företag och naturtillgångar. De
gjorde insamling till kurdiska barn.
Skall Sverige gå med i EU?. Vi jobbade
hårt för nej, men ja-sidan vann med
52%, så den 1 januari anslöts Sverige
till EU

2002

Vi firade 50 år på den fina Fiskekrogen
i Mörrum. Sonia Karlsson berättade vår
historia. Vi skrev en protest till re-
geringen att göra allt för att stoppa
USAs planerade krig mot Irak.

Förkortad version av Zaida.

INBJUDAN

Vi fick en inbjudan från Österrike till ett seminarium som ska hållas i Graz
1 – 14 september TEMA: Myter och Realiteter, Feministiska perspektiv på
Globaliseringen. Inbjudare är feministATTAC Austria.

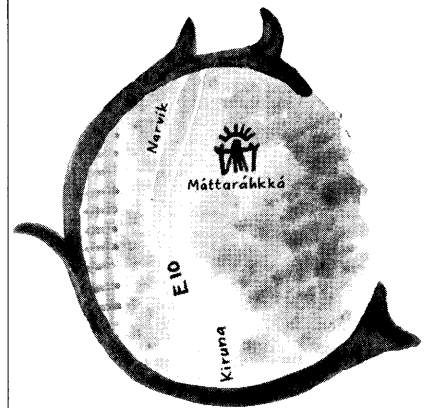
Inom ATTAC International befattar sig olika grupper med feminist- och
genderaspekter på den neoliberal globaliseringen. Konferensen vill vara ett
forum för dessa grupper och göra det möjligt att bilda nya nätverk av feminis-
ter inom den globaliseringskritiska rörelsen. Anmälan och förfrågningar till:

feministATTAC Austria, Ruth Bartussek, Graz:

ruth@mur.at och Elisabeth Klatzer, Wien:

eklat@aon.at

MÁTTARÁHKKÁ

Samiskt hantverkscentrum
med verkstäder, galleri, butik
och café.

Máttaráhkká – den samiska ur-
mordern – överförde enligt den
samiska mytologin själen till
människan i moderlivet. Hon
har fått ge namn åt detta unika
hus för kvinnliga sameslöjdare
och konsthantverkare.

År 1909 drar renraiden västerut
över sjön Luossajärvi. Längs
stranden finns några enkla trä-
hus. Detta blir med tiden stan-
den Kiruna.

Här finns både traditionell och
nyskapande samiskt hantverk
till försäljning. Över en kopp
kaffe i caféet kan du njuta av
Máttaráhkkás spännande inte-
riör.

Máttaráhkká, som ligger natur-
skönt 5 km väster om Kiruna ell-
ler Nordkalottvägen (E10),
drivs helt i samisk regi av kvinn-
norna som arbetar på platsen.
Máttaráhkká har öppet hela
året, måndag–fredag 10–18,
sommartid öppen även lör-
dag–söndag 11–17.

MÁTTARÁHKKA

Box 190, 981 23 Kiruna

Tel 0980-191 91

Fax 0980-840 43

Hyr en vecka i Gesunda

SKVs stuga ligger i hjärtat av Dalarna, nära Siljan, med ett härligt fritidsområde runt om. Vintertid kan man utnyttja skidbackarna och elljusspåren. På hösten frodas bärmarkerna. För sommarens bad ligger stugan på cykelavstånd.

Här finns många sevärdheter, som exempelvis Sollerön och Mora med Zorngården. Det finns också fäbodrar i närheten. Vissa är omgjorda till mysiga, naturskönt belägna caféer och utsiktsplatser, andra används fortfarande.

Bäddar: 4 fasta, 2 extrabäddar, samt Lillstuga med 2 bäddar.

Kök: Lättskött med kyl och frys.

Dusch och toalett, kallt och varmt vatten.

Ta med sänglinne och handdukar.

Hyran är för medlemmar 1 250 kr/vecka. Extra attraktiva veckor såsom nyår och påsk kostar 1 500 kr. Icke medlemmar betalar 1 500 resp. 2 500 kr/vecka.

Om du vill hyra stugan, kontakta SKVs expedition 031-14 40 28.

Välkommen!

Zaida

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
(Tisdag och torsdag 13–15)
tel 08-640 92 05

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
(Måndag–fredag 13–15)
tel 031-14 40 28

Postgiro: 50 50 95-0
Insamlingskonto: 5 13 23-4
E.post: info@svenskakvinnor.nu
eller: zaida.hagman@spray.se
Hemsida: www.svenskakvinnor.nu

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

- att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och för ett rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete,
- att verka för ett samhälle där alla barn är trygga och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation, etniska tillhörighet eller nationalitet,
- att verka för fred, allt framtidsarbets grundval,
- att verka för skydd av vår egen och framtida generationers livsmiljö,
- att verka för solidaritet mellan folken, särskilt solidaritet med kvinnor, som i regel är hårdast drabbade av förtryck och exploatering,
- att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

År 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under paollen "Mot krigspyskos, för demokrati och kvinnans likställighet". År 1931 utvidgades förbundet så att samarbete blev möjligt med alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöt sig Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV (women's International Democratic Federation). KDV har konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd hos Unesco. Denna status innebär rätt att yttra sig vid rådets sammanträden och att framlägga egna förslag.

Välkommen som medlem i SKV!

☐ Ja, jag vill gärna bli medlem i SKV. 150 kr/år.

Ja, jag vill gärna prenumerera på Vi Mänsskor

- ☐ Prenumeration 4 nr 150 kr/år
- ☐ Gåvoprenumeration 100 kr/år
- ☐ Stödprenumeration 200 kr/år

Namn:

Adress:

Postadress:

Telefon:

E-postadress:

Plats
för porto

SKV

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

Referat från NRK:s avslutningsseminarium

Maria Sandgren Loa

Nationellt Råd för Kvinnofrid, (NRK) avslutade sitt uppdrag med ett seminarium och presentation av skriften "Världens sämsta Brottsoffer".

Vice statsminister Margaretha Winberg inledde och berättade via en saga om sina "nya glasögon". Hur hon under åren med NRK hade fått en ny syn, på hur olika brott mot kvinnor beskrivits och hanterats av myndigheter. Den senaste skriften handlade om de dubbelt förtryckta — *Kvinna och missbrukare* — hur lätt det var att ta ställning för "skyll dig själv" och än lättare att omgivningen applicerade tänkandet på missbrukande kvinnor.

Ett samtal under ledning av Karin Alfredsson med deltagande av *Wiveka Holst* – Riksförbundet för hjälp till psykiskt funktionshindrade, *Lena Karlsson* - Alla Kvinnors Hus i Stockholm och *Ann Widell* som arbetar med våld i familjer.

Under samtalet framkom att psykiskt sjuka sällan blir trodda när de berättar om övergrepp de utsatts för, att det be-

traktas som en del av sjukdomsbilden. Att Kvinnojouren inte har möjlighet att ta emot kvinnor med dubbeldiagnosen – missbruk och psykiskt funktionshinder – men även att jouren har mycket kunskap att förmedla till polis och sociala myndigheter, men att de då även som motprestation vill erhålla ekonomisk uppskattning.

Lars Gårdfeldt talade om den andra av NRK presenterade skriften – *Kvinna slår Kvinna, Man slår Man* – att det förekommer våld och förtryck även i homosexuella relationer.

Seminariet fortsatte med ett samtal mellan *Angela Beausang*, *Gun Heimer*, *Lars Jalmert* och *Leif Johansson* från Nationellt Råd för Kvinnofrid. Samtalet handlade om – *Ökar våldet mot Kvinnor* – Enligt polisen anmäler flera idag, ca 15%, till polisen. Undantagna är unga kvinnor med barn som anmäler sällan likaså välutbildade kvinnor som tycker att det är extra skamligt, anmäler sällan.

Samtalet visade också att ju mer våldet

blir taget på allvar, dess fler kommer att anmäla brottet. Att mäns ansvar måste bli större. Det kan nämnas att på seminariet var det ytterst få män!

Vidare framkom att ca 1500 till 2000 kvinnor per år får skyddat boende.

Frågor som ställdes var bland annat: Hur uppfostras killar? Vad gör värnplikten med män? Skall män vara våldsamma? Ska det vara en naturlag att kvinnor och barn är de mest frekventa offren i krig?

Seminariet avslutades med att Ingegärd Sahlström, projektledare, överlämnade de skriftliga rapporterna till Margaretha Winberg, som lovade att samtliga ministrar skall få ta del av dem.

Vill du ta del av samma material så finns det tillgängligt på –
"www.naring.regeringen.se/kvinnofrid/

Ge Vi Mänskor till en vänninna!

Som tack får du boken *Arbete, bröd, fred* av oss.

Jag vill ge en prenumeration på Vi Mänskor till:

Namn:

Adress:

och sätter därför in 150 kr på Vi Mänskors pg 90 24-1 (skriv "Gåvoprenumeration" på talongen).

Boken skickas till mig:

Namn:

Adress:

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING
Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adressidan)